

NAISVANKIEN KOKEMUKSIA AVOVANKILAN PÄIHDE- TYÖSTÄ

Anu Klemola, c26809

Opinnäytetyö, syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Klemola Anu.

Naisvankien kokemuksia avovankilan päihdetyöstä. Syksy 2016, 54 s., 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella, miten naisvangit kokevat avovankilassa tehtävän päihdetyön. Tavoitteena oli selvittää naisten kokemus. Miten työ vastaa asiakkaiden tarpeisiin ja onko tarvetta työn kehittämiseksi asiakaslähtöisemmäksi. Kehitystehtävänä oli koota naisvankien kokemuksia ja ajatuksia miten päihdetyö tukisi heitä vankilassaoloaikana ja mitä tukea päihdeongelmaan toivottaisiin heidän vapauduttua. Opinnäytetyön tulokset on tarkoitettu Rikosseuraamuslaitoksen sekä Vanajan vankilan käyttöön.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on vankeuslakiin (767/2005) pohjautuva määritelmä vangin päihdeettömän elämäntavan tukemisesta. Teoriapohjana ovat lisäksi alan kirjallisuus ja aiemmat tutkimukset, joissa käsitellään vankien mielipiteitä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa kerrotaan Suomen rangaistusjärjestelmästä, naiseudesta, äitiydestä, päihdeistä, päihderiippuvuudesta ja päihdetyöstä. Teoriaosuudessa kuvataan naisen salattua juomista ja naisena vankilassa oloa sekä kokemuksen ja vertaistuen merkityksestä.

Opinnäytetyö oli tutkimuksellinen kehittämishanke. Opinnäytetyöhön kerättiin tutkimusaineistoa kyselylomakkeiden avulla Vanajan vankilan naisvangeilta. Kyselylomakkeihin oli mahdollisuus vastata 7.-15.2.2016 välisenä aikana. Kyselyyn vastasi kuusi vankia. Kerätty aineisto analysoitiin käyttäen teemoittelua.

Opinnäytetyön keskeisimpinä tuloksina selvisi, että vangit kokevat luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen päihdetyössä erittäin tärkeäksi. Luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta kaivattiin myös vankilasta vapautumisen jälkeen. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen rinnalle tärkeäksi nousi vertaisryhmätyöskentely. Naiset toivoivat vertaisryhmätyöskentelyä niin vankilassa oloaikana kuin vapauduttuaankin. Parhaaksi työmenetelmäksi koettiin vertaisryhmätyöskentely yhdessä yksilötyöskentelyn kanssa.

Asiasanat: naisvanki, kokemus, päihdekuntoutus, avovankila, vertaistuki, luottamuksellinen vuorovaikutussuhde.

ABSTRACT

Klemola Anu.

Female prisoners' experiences of open prison substance abuse work. Language: Finnish. Autumn 2016, 54p., 3appendices. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

Purpose of the thesis was to examine how women's open prison inmates experience substance abuse work offered. The aim was to study the experiences of women and how the work is responding to customers' needs and the need for the development of customer-oriented work. The development task was to combine female prisoners' experiences and ideas how substance abuse support would help them during prison time and what kind of support would be needed after becoming vacant.

The theoretical frame of reference of the thesis was based on the definition of support for the prisoner's substance-free lifestyle Prison act (767/2005). The basis for the theory was in addition to the field of literature and previous studies about prisoner's opinions. In the theoretical part of the thesis were discussed the Finnish penal system, womanhood, motherhood, substance abuse, substance addiction and substance abuse work. The theoretical part described hidden alcohol drinking in prison as well as meaning of experience and peer support.

The thesis was development project. The thesis research data was collected by questionnaire for Vanaja prison female prisoners. They were expected to respond to the questionnaire during the period from 7 to 15/02/2016. The questionnaire was answered by six prisoners. The collected data was analysed by using thematic analysis.

As key outcomes of the thesis it was found out that the prisoners experiencing confidentiality as very important factor in interaction during substance abuse conversation. Confidential interaction was also wanted after release from prison. Working in peer group was found important as well. Women wished peer groups during prison time as well as release. Peer group working together with individual form of working was found to be the best way of working. Results of this thesis are to be used for Criminal Sanctions Agency, as well as for Vanaja prison use.

Keywords: female prisoner, experience, substance abuse rehabilitation, open prison, peer, confidential interaction.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO JA TAUSTA	5
2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ.....	7
2.1 Aiempia tutkimuksia	7
2.2 Tutkimusympäristö	8
2.2.1 Rangaistusjärjestelmä Suomessa.....	9
3 KESKEISET KÄSITTEET	11
3.1 Naiseus ja äitiys.....	11
3.2 Päihteet, päihderiippuvuus ja päihdetyö	12
3.3 Naisen salattu juominen	16
3.4 Vertaistuki	19
3.5 Kokemus	20
3.6 Nainen vankilassa.....	22
4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS	25
5 AINEISTON KERUU JA ANALYYSI.....	26
5.1 Aineiston keruu	26
5.2 Analyysi	28
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	30
6.1 Perustietoja vastaajista	30
6.1.1 Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde	31
6.1.2 Työmenetelmät.....	33
6.1.3 Vertaisryhmätyöskentely.....	35
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	37
8 POHDINTA	41
8.1 Opinnäytetyöprosessista.....	41
8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	42
LÄHTEET.....	44
LIITE 1: Naisen riippuvuuden kehityskaari.....	50
LIITE 2: Tutkimuslupahakemus opinnäytetyötä varten	51
LIITE 3: KYSELY- Sinun kokemuksesi on arvokas	53

1 JOHDANTO JA TAUSTA

Opinnäytetyöni käsittelee avovankilassa vankeusrangaistustaan suorittavien naisten kokemuksia päihdehoidosta vankeusrangaistuksen aikana. Opinnäytetyö on työelämälähtöinen. Idea opinnäytetyöhön lähti omasta kiinnostuksestani aihetta kohtaan. Olen kiinnostunut vankilassa tehtävästä sosiaali- ja päihdetyöstä. Kiinnostus päihdetyötä kohtaan on ollut minulle yksi syy lähteä opiskelemaan sosionomitutkintoa. Aikuissosiaaliryhmittymän ja mielenterveys- ja päihdetyön harjoittelun aikana tiedustelin Vanajan avovankilan johdolta mahdollisuutta opinnäyteyhteistyöhön, ja he olivat kiinnostuneita aiheestani.

Päihteidenkäytöstä aiheutuvat haitat ovat yksi haaste niin yksilölle kuin sosiaali- ja terveysjärjestelmällekin. (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2005, 1). Päihteidenkäyttö aiheuttaa haittoja niin itse käyttäjälle kuin ympärillä oleville ihmisillekin. Päihteiden ongelmakäyttö aiheuttaa terveydellisiä haittoja, kuten erilaisia sairauksia tai jopa kuolemia. Vuonna 2005 työikäisten yleisimmäksi kuolinsyynä nousivat alkoholisairaudet ja alkoholimyrkytykset. (Elämä on parasta huumetta ry 2016.) Sosiaalisia haittoja päihteiden ongelmakäytöstä ovat yleensä ihmissuhdeongelmat, perhe-elämään ja työelämään liittyvät ongelmat sekä taloudelliset ongelmat. Päihteiden ongelmakäyttäjän on haasteellista osallistua yhteiskuntaan täysivaltaisena jäsenenä, sillä usein senhetkinen elämänympäristö ei tue osallistumaan yhteiskunnan järjestelmään.

Tilastojen mukaan päihteidenkäyttö näkyy myös rikollisuudessa, esimerkiksi vuonna 2005 poliisin tietoon tulleista pahoinpitelyistä oli 66 % tehty alkoholin vaikutuksen alaisena ja samana vuonna alkoholin käytöstä johtuen kuolemia tieliikenneonnettomuuksissa oli 23 %. (Havio, Inkinen & Partanen 2014, 98–99.) Vuonna 2011 vankeusvangeista 17 % oli vankilassa päärikoksena huumausainerikos. Vuonna 2008 rikollisuustilaston mukaan noin 80 % henkirikoksista ja 70 % pahoinpitelyrikoksista on tehty alkoholin vaikutuksen alaisena. Vuonna 2009 julkaistun tutkimuksen mukaan lyhytaikaisista vangeista yhdeksän kymmenestä kertoo omaan rikollisuuteensa liittyneen päihteidenkäyttöä ja yli puolet oli tehnyt rikoksia saadakseen päihteitä. (Rikosseuraamuslaitos 2012, 9–10).

Päihteidenkäyttö aiheuttaa myös yhteiskunnalle taloudellisia haittoja. THL:n Päihdetilastollisen vuosikerran (2015a, 31–32) mukaan vuonna 2013 alkoholin käytöstä aiheutui koko julkiselle sektorille kustannuksia noin 87–1089 miljoonaa euroa ja huumeiden käytöstä kustannuksia oli 256–330 miljoonaa euroa. Sosiaalihuollon osuus vuonna 2013 näistä kustannuksista oli alkoholin käytöstä 25 % eli 223–270 miljoonaa euroa ja huumeiden käytöstä 29 %, joka on 70–101 miljoonaa euroa. On siis selvää, että päihteidenkäyttö aiheuttaa monella tasolla yhteiskunnassamme kansanterveydellistä sekä sosiaalista haittaa.

Tutkimuksen tarkoituksena on saada kyselylomakkeen avulla tietoa siitä, onko päihdetyö nykyisellään riittävää naisten avovankilassa vai voisiko sitä vielä kehittää vastamaan paremmin naisvankien tarpeisiin. Naisten osuus Suomen vankiloissa on vain noin 8 % koko vankien lukumäärästä. Vankilassa tehtävää työtä ei ole kohdennettu vastaamaan nais erityisyyttä, naisten vähäisen määrän vuoksi. Vuonna 2008 Rikosseuraamuslaitoksen naistyöryhmä on viimeksi tutkinut naisvankien tarpeita suhteessa vankeuteen. Tämän jälkeen työtä ei ole kehitetty vastaamaan vuoden 2016 naisten tarpeisiin. Haluankin tutkimuksessani kiinnittää huomiota naisten tarpeisiin ja siihen, miten päihdetyötä olisi mahdollista kehittää vastaamaan naisvankien tarpeita. Naisvankien äänen kuuluminen on tärkeä osa tutkimusta, jotta päihdetyö vastaisi paremmin heidän tarpeitaan. Lisäksi sitä olisi mahdollista kehittää heidän näkemysten mukaisesti. Palvelun tarjoajan tulisi tarjota sellaista palvelua, joka vastaa asiakkaan tarpeita, jotta siitä olisi riittävää hyötyä. Vankilaan joudutaan ja siellä palvelut määrittää vankeuslaki. Palvelujen laatua tai työskentelymallia laki ei kuitenkaan määritä, ja siihen vankilan on mahdollisuus itse resursseilla vaikuttaa. Tällä tutkimuksella haluan kiinnittää huomiota siihen, miten päihdetyö vankilassa vastaisi asiakkaiden tarvetta, jolloin palvelujen tarjoajan ja asiakkaan tarpeet kohtaisivat. Tutkimuksessa haluan nostaa esille naisvankit, ja miten heidän päihdeongelmansa eroavat miesvangeista, sekä mitä naisvankeus on. Tässä tutkimuksessa päihteillä tarkoitetaan alkoholia, huumeita, erilaisia liuottimia, korvikealkoholeja ja lääkinnällisiä aineita, joista voi saada päihtymistilan väärin käytettynä.

2 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA JA TUTKIMUSYMPÄRISTÖ

Tässä luvussa käsittelen aiempia tutkimuksia, jotka olen valinnut tähän opinnäytetyöhön lähempään tarkasteluun. Kerron opinnäytetyön toimintaympäristöstä, Vanajan vankilasta ja sen Vanajan osastosta, sekä kuvaan lyhyesti Suomen rangaistusjärjestelmää.

2.1 Aiempia tutkimuksia

Vankiloita, naisia ja päihdehoitoa on tutkittu useista eri näkökulmista ja tutkimukset on tehty eri tarpeisiin. Tätä opinnäytetyötä lähinnä olevia tutkimuksia on monenlaisia, mutta niistä valitsin seuraavat tutkimukset lähempään tarkasteluun.

Riitta Granfeltin (2007) kehittämis- ja arviointitutkimuksessa kohteena oli vapautuville vangeille suunnattu valmentava päihdeohjelma Vanajan vankilassa. Granfelt tarkasteli tutkimuksessaan sitä, miten Vanajan päihdehoito asettuu osaksi kuntoutuskokonaisuutta, joka on osa suljetussa vankilassa aloitettua päihdehoitoa. Granfelt toi tutkimuksessaan ilmi, ettei päihdehoito mene jatkumona vankilasta ja osastosta toiseen, mitä tulisi-kin jatkossa kehittää. (Granfelt 2007, 3.)

Inkeri Penttinen ja Johanna Saari (2007) ovat tehneet sosionomiopintojen opinnäytetyön, jossa tutkittiin Satakunnan vankilan vankien ajatuksia ja kokemuksia päihhteistä sekä niiden käytöstä ja päihdehoidosta. Tutkimuksen kohteena olleessa Satakunnan vankilassa oli tuolloin 147 vankipaikkaa, jotka oli suunnattu miehille. Tutkimuksessa kävi ilmi, että haastateltavat kokivat päihdetyön Satakunnan vankilassa hyväksi, vaikka heillä ei ollut aiempaa kokemusta mihin verrata. Opinnäytetyön tulosten mukaan päihdehoidon lisääminen on tarpeellista, mutta parantamiskeinoja vangit eivät osanneet ehdottaa. Tutkimuksessa vangit antoivat kiitosta erilaisten päihdeohjelmien esitteiden esillä olost. Myös erityisohjaajan kanssa käydyt keskustelut oli koettu hyväksi hoitomuodoksi. (Penttinen & Saari 2007, 25.)

Vuokko Karsikaan (2005) tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää päihdeongelmaisten vankien kuntouttamista ja sen edellytyksiä yksilö- ja yhteisötasolla sekä tarkastella vankien voimaantumista. Tutkimuksessa Karsikas haastatteli Silta-Valmennusyhdistyksen valmennukseen sijoitettuja vankeja sekä yhdistyksen työntekijöitä. Tutkimukseen osallistuvat vangit kokivat vankilan päihdekuntoutuksen auttaneen katkaisemaan heidän päihteidenkäyttönsä ja havaitsemaan omaa tilannettaan sekä motivoineen päihteettömään elämään. (Karsikas 2005, 145–153.)

Tutkijat Jouni Tourunen, Teemu Kaskela ja Antti Weckroth ovat osana pohjoismaista tutkimushaketta (Prison-hanke) haastatelleet vuonna 2012 kolmessa vankilassa päihdekuntoutukseen osallistuneita vankeja. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa päihdehoitoa toteuttavien työntekijöiden ja siihen osallistuvien vankien kokemuksia sekä vankienhoidon päihdekuntoutuksen asemasta ja merkityksestä kansallisen huume politiikan osana. Tutkijat haastattelivat 22 vankia, joista kuusi oli naisia. Päihdekuntoutukseen osallistuneiden kokemukset hyödyistä olivat melko samat sukupuolesta tai ohjelmasta riippumatta. Hyödyksi vangit kokivat päihdekuntoutukseen osallistumisen; mahdollisuuden miettiä omia asioita, käsitellä niitä työntekijöiden kanssa sekä ryhmässä. Yhdeksi teemaksi haastatteluissa nousikin vertaisten ja vertaisuuden merkitys, tapa edistää vankeusaikaa ja viedä samalla omia asioita eteenpäin. Henkilökunnan kanssa työskentely oli intensiivisempää, henkilökohtaisempaa sekä suunnitelmallisempaa. (Tourunen, Kaskela & Weckroth 2015, 7-8.)

2.2 Tutkimusympäristö

Opinnäytetyön tutkimusympäristönä toimii Vanajan vankilan Vanajan osasto, joka on naisten avovankila. Vanajan vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Vanajan vankilan Vanajan osastolla on 60 naisvankipaikkaa, joista 10 paikkaa on perheosastolla (entinen äiti-lapsi-osasto). Vanajan osasto on perustettu 1994 ja se toimi ensin suljettuna osastona aina vuoteen 1995 asti. Ensin osastolla oli vankipaikkoja 28, joista puolet oli miehille ja toinen puoli naisille. Järvenpään avovankilan toiminnot siirtyivät Vanajan osastolle, jonka vuoksi paikkaluku nousi 38:aan, mutta miesten paikkoja oli sen jälkeen enää 8. Vanajan osasto toimi hallinnollisesti vuoteen 2006 asti Hämeen-

linnan vankilan alaisuudessa. 1.10.2006 Vanajan vankila perustettiin itsenäiseksi laitokseksi ja siihen kuuluu nykyään Vanajan osasto naisille sekä Ojoisten osasto miehille. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

Vanajan osastolla on työtoimintaa muun muassa ompelimossa, kiinteistötehtävissä, keittiöllä. Lisäksi työtoimintana on muita töitä, kuten puistoalueiden kunnossapitoa Hämeenlinnan sekä lähikuntien alueilla. Vanajan osastolla vangin on mahdollista osallistua erilaisiin elämänhallintataitoja kasvattaviin ryhmiin ja ohjelmiin. Vangin on mahdollista myös kuntoutua päihderiippuvuudesta yksilö- ja ryhmätoiminnan avulla päihteettömyyttä tukeviin elämäntapamuutoksiin. (Rikosseuraamuslaitos 2015a.)

2.2.1 Rangaistusjärjestelmä Suomessa

Suomessa rangaistusjärjestelmä voidaan jakaa neljään rangaistustyyppiin: sakko, ehdollinen vankeus, yhdyskuntaseuraamus tai ehdoton vankeus. Ehdoton vankeus ja sakkojen muuntorangaistukset suoritetaan vankilassa. Ennen vankilaan menoa Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksikkö toteaa tuomion täytäntöönpanokelpoiseksi ja lähettää sen Rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskukselle. Arviointikeskus päättää vangin sijoituspaikasta sekä ilmoittautumisen ajankohdasta. Rikoksesta tuomittua kuullaan tätä ennen yhdyskuntaseuraamustoimistossa, jossa kysytään rangaistusajan suunnitelmasta, sijoituspaikasta sekä ilmoittautumisen ajankohdasta. (Rikosseuraamuslaitos 2015b.)

Suomessa on kahdenlaisia vankiloita, suljetumpia vankiloita sekä avovankiloita. Suljetummissa vankiloissa turvallisuusmääritykset ovat tiukemmat, kun taas avovankiloissa vangit voivat liikkua vapaammin. Vankeuslaki (23.9.2005/767) määrittelee, että vankeja avolaitoksessa voidaan valvoa vangille annettavalla tai kiinnitettävällä teknisellä laitteella. Avovankilaan voidaan sijoittaa vanki, jos hänen suoritettavanaan on yhdessä tai erikseen sakon muuntorangaistus ja enintään kahden vuoden vankeusrangaistus. Avolaitokseen sijoittaminen vaatii arviointikeskuksen arvion siitä, että vanki on avolaitoskelpoinen ja sitoutuu päihteettömyyteen sekä päihteettömyyden valvontaan. Mikäli vanki rikkoo annettuja sääntöjä, kuten päihteettömyyttä, hänet voidaan siirtää takaisin suljetuun vankilaan.

Suomessa on 11 avovankilaa. Vanajan avovankilassa on lisäksi perheosasto, jossa vanhempi voi olla lapsensa kanssa. Perheosaston asiakkaina ovat lapset, jotka kotikunnan lastensuojelun sosiaalityöntekijä on sijoittanut avohuollon tukitoimena vanhemman kanssa, joka suorittaa vankeusrangaistustaan. Vanhemman sijoittamisesta Vanajan vankilaan tekee rikosseuraamuslaitoksen arviointikeskus. Lapsen tulee olla sijoitettaessa alle kaksivuotias ja perheosastolla lapsi voi olla kolmevuotiaaksi asti. Perheosasto on jaettu kahteen yksikköön, joista toinen on Vanajan avovankilassa, ja toinen on suljetussa Hämeenlinnan vankilassa. Vanajalla perheosastolla on kymmenen paikkaa vanhemmille, ja Hämeenlinnassa on kolme paikkaa, jotka on tarkoitettu tutkintavangeille. (Ensi- ja turvakotienliitto, i.a).

3 KESKEISET KÄSITTEET

Vankeuslaissa (767/2005) määritellään, että vankilan toiminnan tarkoituksena on edistää yhteiskuntaan integroitumista, tukea rikoksettomaan elämään ylläpitämällä ja parantamalla työkykyä sekä tukea päihteetöntä elämäntapaa. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on vankeuslakiin (767/2005) pohjautuva määritelmä vangin päihteettömän elämäntavan tukemisesta.

Seuraavissa kappaleissa avaan keskeisimpiä käsitteitä, jotka liittyvät tutkimukseeni. Kerron mitä on naiseus, ja millaista naisten päihteidenkäyttö on. Kerron naisten päihteidenkäyttöön liittyvästä häpeästä ja salaamisesta. Lisäksi kuvaan naiseuden ja äitinä olemisen haasteita. Kerron, mitä ovat päihteet ja mitä on päihdetyö sekä mitä tarkoittaa vertaistuki ja kokemus. Lopuksi kerron, millaista on olla naisena vankilassa hyödyntäen Rikosseuraamuslaitoksen Naisvankityöryhmän mietintöjä sekä aiempia tutkimuksia.

3.1 Naiseus ja äitiys

Naiseus-sana liitetään usein heti sanaan nainen. Ulkoisesti naisesta näkyy rinnat, vartalon muoto ja naisten sukupuolielimet. Naiseuden merkkejä kehossa on kuukautiskivut ja hormonit. Naiseus ei kuitenkaan ole vain ulkoista, vaan siihen liittyy koko minuus: persoonallisuuden eripiirteet, fyysisiä ominaisuuksia, tapoja ja toimia reagoida elämään. Naiseus on sisäinen ja yksilöllinen kokemus omasta itsestään ja elämästään, joka on muuttuva koko elämän ajan. Naiseus on oma minäkuva ja itsetunto itsestään. Minäkuva on käsitys ja mielikuva omasta itsestään. Naiseuden yksilöllinen käsitys syntyy jo lapsuudesta asti. Lapsi samaistuu vanhempiinsa ja muihin lähellä oleviin ihmisiin sekä yhteiskunnan käsityksiin. Minäkuva itsestä alkaa tuolloin muodostua, ja lapsi saa käsityksen millainen on hyväksyttävä nainen ja millainen naisen kuuluu olla. Lapsi kasvaessaan alkaa tavoitella opittua naiskäsitystä. (Mustavuori 2012, 59; ProMama i.a.)

Naisille on sisäisen kauneuden lisäksi tärkeää ulkoinen olemus ja kauneus. Kauneuteen vaikuttavat aina senhetkiset muodin ja kauneuden ihanteet ja millainen nainen saa osak-

seen ihailua. Ulkoisesti kaunis nainen antaa vaikutelman hyvinvoivasta ja tasapainoisesta naisesta. Ulkoisen kauneuden lisäksi naiseuteen kuuluu sisäinen kauneus, joka voi parhaimmillaan heijastua ulkoiseen kauneuteen. Naisille on tärkeää myös ympäristön kauneus, että koti on viihtyisä ja sisustettu mieluisilla ja kauniilla asioilla. (Hiltunen, Kujala & Mattila 2005, 105–109.)

Nainen on monessa roolissa yhteiskunnassa elämänsä aikana. 2000-luvulla yhteiskunta vaatii työpaikoilla yhä enemmän suoriutumista ja tehokkuutta. Kotona vaaditaan lapsista huolehtimista sekä parisuhteen hoitamista. Naiselle on monta roolia, jotka voivat aika ajoin aiheuttaa riittämättömyyden tunteita. Naiseuteen liitetään vahvasti myös äitiys. Kautta historian tyttövauvat on kasvatettu pienestä pitäen huolehtijan ja äidin rooliin. Naiset ovat keskeisessä roolissa suvun ja elämän jatkumiselle. Äitiys on joillekin osa naiseutta ja ennen äidiksi tulemistä voi olla haasteellista tuntea itseään kokonaiseksi naiseksi. Äitiys kuitenkin muuttaa naiseutta ja voi aiheuttaa negatiivisen kuvan itselleen omasta itsestään kehon muutoksien vuoksi. Äitiys muuttaa naista biologisesti, fyysisesti ja henkisesti. Fyysiset muutokset voivat olla hetkellisiä, mutta voivat vaikuttaa parisuhteeseen. Naisen seksuaalisuus muuttuu ainakin hetkellisesti raskauden ja synnytyksen myötä, joka vaikuttaa minäkuvaan. Äitiys tuo mukanaan paljon uudenlaisia tuntemuksia naiseudessa. (Cacciatore 2007, 7; ProMama i.a.)

Äidiksi tulo tuo ristiriitaisia tuntemuksia naiselle. Yhteiskunnan asettamat tavoitteet hyvänä äitinä olemiselle ja oma näkemys ihanne äitiydestä saattavat poiketa siitä arjesta, jota pienen lapsen syntymän myötä tulee. Valvotut yöt, huoli lapsen voinnista, vastuu lapsen kasvatuksesta ja riittämättömyyden tunne ovat ristiriidassa ihanneäidin kuvasta. Lapsen ja äidin vuorovaikutussuhde on merkittävimpiä suhteita lapsen terveen kehityksen kannalta. Lapsen kasvaessa, hän kehittyy ja tarpeet muuttuvat, jolloin äidin tulee vastata tarpeisiin lapsen ikätasoisien mukaisesti. (Hiltunen 2015, 12–13.)

3.2 Päihteet, päihderiippuvuus ja päihdetyö

Päihteet voidaan jaotella tupakkaan, alkoholiin, teknisiin liuottimiin, lääkkeisiin ja huumeisiin. Kaikki näistä eivät ole päihteitä, eivätkä kaikki ole laittomia, mutta esimer-

kiksi keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet luokitellaan väärin käytettynä päihteiksi. Päihteet vaikuttavat käyttäjän psyykkisiin ja fyysisiin toimintoihin, tajunnan tasoon sekä aiheuttavat mielihyvää. Usein päihteidenkäyttö aloitetaan kokeiluna ja hakemalla jännitystä sekä mielihyvää. Aluksi kokeilusta jää positiivinen mielikuva, jolloin kokeilukerrat uusiutuvat ja lisääntyvät. Aineella ei sinänsä ole merkitystä, vaan sillä millaisen tunteen ja olon se saa käyttäjässä. Pitkälle edennyt päihteidenkäyttö ei tuota enää samanlaista mielihyvää käyttäjälleen, kun päihteen käyttämisen aloittaessa. (Lappalainen-Lehto, Romu & Taskinen 2007, 63–65.)

Ihminen on syntymästä lähtien riippuvainen jostakin. Riippuvuutta voidaan tarkastella Mahlerin psykoanalyttisessä separaatioindividuaatioteoriassa tai Eriksonin psykososiaalisen kehitysteorian mukaan. Mahlerin teorian mukaan riippumattomuutta edeltää myönteinen riippuvuus. Myönteisessä riippuvuudessa ihminen toimii siten, että käyttäytyminen tuo mielihyvää. Kielteisessä riippuvuudessa ihmisen toimintaa seuraa pakonomainen ja haitallinen riippuvuus, joka vaikeuttaa muiden persoonallisuuden alueiden kehittymistä. Erikson tarkastelee riippuvuutta, että riippuvuuskäyttäytyminen ja riippumattomuuskäyttäytyminen kehittyvät terveeksi, jos ihminen käy kaikki psykososiaaliset vaiheet läpi hyvin. Eriksonin teorian mukaan vauvasta alkaen tulisi tyydyttää riippuvuustarpeet, jolloin vauva alkaa luottaa hoitajaansa ja itseensä. Tätä kautta lapselle kehittyy terve riippuvuus- ja riippumattomuuskäyttäytyminen. Oppimispsykologiset teoriat lähestyvät riippuvuutta siten, että ihminen oppii positiivisen vahvistamisen kautta myönteistä ja kielteistä riippuvuus- ja riippumattomuuskäyttäytymistä. (Havio ym. 2014, 40–41.)

Päihteidenkäyttö ei aina välttämättä ole ongelmakäyttöä. Käyttö voi olla sosiaalisiin tilanteisiin liittyvä tapa ja satunnaista käyttöä. Aineen toistuvasta käytöstä voi syntyä riippuvuussuhde. Riippuvuus eli addiktio voi olla psyykkistä ja fyysistä. Päihderiippuvuus on sairaus, jolle on tyypillistä pakonomainen tarve saada päihdettä, päihdyttävän aineen toleranssin kasvu ja kykenemättömyys kieltäytyä päihhteestä, vaikka sen käyttö aiheuttaisi terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia haittoja. Toleranssissa ihmisen elimistö tottuu ja sopeutuu aineeseen ja yrittää palauttaa elimistön normaalitilaan mahdollisimman pian. Ainetta tulee siis käyttää enemmän tai vaihtaa aine sellaiseksi, josta saa aiemmin tuntemansa mielihyvän tunteen takaisin. Fyysisessä riippuvuudessa

elimistö on tottunut päihteeseen ja vaatii sitä lisää koko ajan toimiakseen normaalisti. Riippuvuuden kehittymiseen vaikuttaa seura, sosiaalinen ympäristö sekä perintötekijät. (Aalto, Alho, Kiianmaa & Lindroos 2015, 36–39; Aalto, Alho, Kiianmaa & Seppä 2012, 27–33.)

Päihteiden ongelmakäytöstä seuraa myös yhteiskunnallisia haasteita. Päihteiden ongelmakäyttäjät ei useinkaan pysty vastaamaan suomalaisen yhteiskunnan ihanteeseen normaalista työssäkäyvistä, terveistä ja lakia noudattavasta henkilöstä. Ongelmakäyttäjät ei useinkaan saa kokemusta osallisuudesta ja osallistumisesta yhteiskuntaan, vaan syrjäytyy ja jää pois palvelujärjestelmästä. Arkipäiväiset asiat, kuten toimeentulo tai asunnon ylläpito ovat haastavia päihteiden ongelmakäyttäjille. Tämä asettaa haasteen yhteiskunnalle, miten taata ongelmakäyttäjillekin tasavertainen jäsenyys yhteiskunnassa. Särkelän (2009) mukaan tulisikin kiinnittää huomiota päihteiden ongelmakäyttäjien tukemiseen valtavirran mukaiseen osallisuuteen myös päihteiden käytön aikana.

Päihdehuoltolaki (17.1.1986/41) edellyttää, että päihdehuollon tarkoitus on ehkäistä ja vähentää päihteiden ongelmakäyttöä sekä edistää päihteiden ongelmakäyttäjän ja hänen läheistensä turvallisuutta ja toimintakykyä sekä vähentää päihteiden ongelmakäyttöön liittyviä sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) edellyttää myös järjestävän päihdetyötä. Sosiaalihuoltolain mukaisen päihdetyön tarkoituksena on vähentää ja poistaa päihteisiin liittyviä turvallisuutta ja hyvinvointia vaarantavia tekijöitä sekä tukea päihteettömyyttä. Sosiaalihuoltolain mukainen päihdetyö on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä. Sosiaalihuoltolain mukaista päihdetyötä tulee toteuttaa sitten, että kunnan muun päihdetyö ja mielenterveystyö kaikki yhdessä muodostavat toimivan kokonaisuuden.

Päihdetyö voi olla ehkäisevää tai korjaavaa työtä. Ehkäisevässä työssä tarkoituksena on ennalta ehkäistä päihteiden kysyntää, haittoja ja tarjontaa. Korjaavassa päihdetyössä ehkäistään ongelman pahenemista, uusiutumista, riippuvuuden haittoja. Korjaavaan työhön kuuluu riippuvuuden hoitopalvelut sekä päihdehaittoihin ja niihin johtaneisiin käyttöihin kohdistuvat palvelut. (THL 2015b.)

Vankiloissa on oma päihdestrategia, jonka tavoitteena on päihteiden tarjonnan ja päihderikollisuuden ehkäisy, käytöstä aiheutuvien haittojen sekä kysynnän ehkäisy ja päihdeongelmaisen vangin kuntoutusketjun turvaaminen vapauteen, sekä toimintaympäristöön verkottuminen. Vankiloilla on omia akkreditoituja ohjelmia, ja he tekevät vahvaa päihdetyön- ja kuntoutuksen kehittämistyötä. Päihdetyöhön liittyviä ohjelmia on muun muassa Kalterit taakse®, Matkalla muutokseen – päihdekuntoutusohjelma ja Antiriippuvuudet®-inforyhmätoiminta. Päihdetyö voi olla päihdekuntoutusta, päihdevalvontaa tai päihdehoitoa. (Rikosseuraamuslaitos 2013b; Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

Kuntouttaminen tarkoittaa sitä, että asiakkaan omia voimavaroja tuetaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toiminta-alueiden osalta. Kuntouttavalla työotteella tuetaan asiakasta toimimaan itsenäisesti ja pärjäämään itsenäisesti tilanteissa. Asioita ei tehdä puolesta, vaan tuetaan rinnalla kulkijana. (Laine, Lerssi-Uskelin, Moilanen & Toivonen 2011.)

Päihdehoito voi olla vankilassa rikoksetonta ja päihteetöntä elämäntapaa tukevia lyhyitä motivointiohjelmia tai pidempiä ryhmämuotoisia ohjelmia. Vangilla on mahdollisuus puhua päihteiden käytöstä erityistyöntekijöiden vastaanotolla. Tämän lisäksi vangeilla on mahdollisuus osallistua NA ja AA vertaisryhmien kokoontumisiin. Vankeja tuetaan solmimaan hoitokontakti kotipaikkakunnan päihdehoitoihin. (Rikosseuraamuslaitos 2012.)

Työtoiminnalla, päiväohjelmalla tai kursseilla on pyrkimys edistää vangin valmiuksia elää rikoksetonta elämää vapauduttuaan. Toiminta on vakiintunut myös kansainvälisesti yhdeksi menetelmistä, joilla pyritään vähentämään uusintarikollisuuden syntymistä. Yli kymmenenvuoden ajan on rikosseuraamusalalla toteutettu kognitiivis-behavioraaliseen teoriaan perustuvia kuntoutusohjelmia. Näistä kuntoutusohjelmista suurin osa on päihdeongelmaisille suunnattuja päihdeohjelmia. (Rikosseuraamuslaitos 2013c.)

Kognitiivinen työskentely tarkoittaa huomion kiinnittämistä asiakkaan eli tässä tapauksessa vangin tapaan rakentaa omaa ajattelua ja päätelmiään. Vangilla voi olla merkityksellisiä kokemuksia, ja niiden merkityksen rakentuminen voi pohjautua kognitiivisiin vääristymiin. Näitä vääristymiä lähdetään työntekijän avulla tutkimaan ja korjaamaan

yhdessä vangin kanssa. Huomio kiinnittyy nykyiseen elämäntilanteeseen ja selviytymistaitoihin sekä niiden tukemiseen. Työskentelyssä käydään keskusteluja ja esitetään kysymyksiä, joilla tuodaan esille vangin tulkinnot merkityksistä ja seurauksista. Kognitiivis-behavioraalisessa mallissa yhdistyy ajatusten, tunteiden sekä käyttäytymisen työskentely. (A-klinikkasäätiö 2011.)

3.3 Naisen salattu juominen

Naisten juomakulttuuri on vuosien saatossa muuttunut paljon. Kautta historian naisilla on ollut hyvin perhekeskeinen rooli. Esimerkiksi talonpoikauskulttuurin aikana naiset hoitivat kodin, lapset, sukulaiset ja pihapiirissä olleet eläimet, kun taas miehet hoitivat peltotyöt ja muut niin sanotut raskaammat työt. Silloin alkoholin käyttö oli sallittua ja hyväksyttävää miehiltä, kun taas naiset käyttivät alkoholia käytännöllisesti, kuten haavojen desinfiointiin. Vielä 1970-luvulla sosiaali- ja terveyshuollon piiriin päihteiden vuoksi hakeutuneista oli joka kymmenes nainen. 2000-luvulla vastaavasti joka neljäs päihteiden vuoksi sosiaali- ja terveydenhuollon piiriin hakeutuneista oli nainen. 1960-luvulla keski-ikäisistä naisista 39 % ei käyttänyt alkoholia ollenkaan, kun nyt 2000-luvulla enää 4 % naisista on raittiita. Juomisen lisääntyttä naisten keskuudessa ovat myös naisten alkoholikuolemat lisääntyneet 20 vuoden aikana nelinkertaiseksi. Vuosien myötä yhteiskunta on tasa-arvoistunut, jonka vuoksi myös naisten juomakulttuuri on lisääntynyt. Yhteiskunnan kulttuuri on alkoholimyönteisempi ja alkoholia on tarjolla lähes joka tapahtumassa ja juhlassa. Alkoholin ajatellaan kuuluvan rentoutumiseen ja työstä vapaalla olemiseen. (Hyttinen 1990, 17–19; Kujasalo & Nykänen 2005, 19–20.)

Naisten juomisen lisääntymisen myötä on lisääntynyt myös lasten pahoinvointi ja huostaanottojen määrää. Naisen huonovointisuus näkyy lapsissa. Vuonna 2014 Suomessa oli kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia 17 958, joista huostaan otettuna oli 10 675 lasta. Avohuollon piirissä vuonna 2014 lapsia oli 90 269. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten määrä on laskenut noin prosentin vuoteen 2014 verrattuna, mutta avohuollon piirissä olevien lasten määrä on kasvanut prosentin edelliseen vuoteen verrattuna. Naisten juominen ei yksistään kuitenkaan selitä kaikkia näitä sijoituksia, vaan sijoituksiin vaikuttavat, esimerkiksi sosiaalihuoltolain (1301/2014) velvoittama

varhainen puuttuminen, joka takaa lapsille turvallisen kasvun ja kehityksen. (Kujasalo & Nykänen 2005, 21; Kuoppala & Säkkinen 2015, 2.)

Vaikka yhteiskunta on muuttunut tasa-arvoisemmaksi, naisten juominen on edelleen paheksuttavampaa kuin miesten juominen. Naisten päihdeongelma on yleensä kokonaisvaltaisempaa kuin miehillä. Naisten päihteidenkäyttö koskettaa useampaa läheistä, kuin miehen. Naisten sosiaaliset suhteet ovat vahvemmat ja kasvatusvastuun päävastuu lapsista on yhä edelleen naisilla. Yhteiskunta pitää naista vastuullisena ja huolehtivana, eikä nainen voi juoda kuin mies. Ympäristö tuomitsee naisen kännisekoilut paljon voimakkaammin kuin miesten. Naisten tulee huolehtia kodista, lapsista ja työstä. (Kujasalo, Nykänen 2005, 23–25, 163.) Myös Hyttinen (1990) tuo ilmi yhteiskunnan asettamia rajoja naisten juomiselle ja mikä on hienostunutta ja hyväksyttävää naisen juomista. Miesten alkoholin ongelmakäytöstä ajatellaan usein, että se on ”yksi pojista”. Vastaa-vasti nainen, joka on alkoholiongelmainen, ei juodessaan kuulu mihinkään. (Hyttinen 1990, 33, 65.)

Naisten päihteidenkäyttöön liittyy erityispiirteinä syyllisyys, häpeä ja salaaminen. Tämän uskotaankin vaikuttavan naisen myöhäisempään alkoholin aloituksen käyttöön ja rajuun sekä lyhyeen juomisvaiheeseen. Kuitenkin Kujasalo ja Nykänen (2005) toteaa kirjassaan, että yhteistä päihdeäideillä ja päihdehoitopaikoissa olevilla naisilla on nuori ikä alkoholin käytön aloituksessa. Yhtä mieltä voimme kuitenkin olla, että yhteiskunta asettaa paineita naiselle juomisen suhteen. Yhteiskunnan paineiden vuoksi nainen salaa juomistaan usein pidempään kuin mies. Kun naisen päihteidenkäyttö tulee ilmi, on käyttö usein jo hyvin pitkällä ja määrät suuria. Naisten päihteidenkäytön takana on usein riittämättömyyden tunnetta, yksinäisyyttä ja masennusta. (Hiltunen, Kujala & Mattila 2005, 9, 69; Hyttinen 1990, 69; Kujasalo & Nykänen 2005, 20.)

Päihdeongelman alkuvaiheessa nainen usein pystyy ulkoisesti peittämään ongelmansa huolitellulla ulkonäöllä ja pukeutumisella. Vuosien saatossa ja ongelman syventyessä nainen ei pysty enää peittelemään ongelmaansa. Naisten ulkoinen olemus heikkenee ja aiemmin huoliteltu ulkonäkö muuttuu rähjäiseksi ja peittyy likaisten vaatteiden alle. Silloin nainen usein tuntee itsensä arvottomaksi, kenellekään kelpaamattomaksi ja rumaksi. Naisten päihteidenkäytön elinkaarta voidaan kuvata (KUVIO 1, 50), ensin sai-

rastumisella, joka jatkuu ja elämä vie alaspäin, kunnes tulee havahtuminen. Havahtuessaan nainen myöntää päihteidenkäytön olevan ongelmallista. Myöntämisen jälkeen naisella alkaa toipumisprosessi. Ennen myöntämistä ei ole mahdollista toipua ongelmasta. Nainen hakee hyväksyntää parantaakseen omaa oloaan ja tunteakseen itsensä arvokkaaksi. Päihdemaailma on yhä edelleen mieskeskeinen ja siellä naisen hakiessa hyväksyntää hänen pitää olla kuin yksi miehistä. Nainen voi myös alistua jonkun miehen naiseksi, jolloin on mahdollista saada suojelua päihdemaailmassa. Hyväksyntä haetaan kaikilta lähellä olevilta keinolla millä hyvänsä, kuten antautumalla seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi. Hyttinen (1990) kirjoittaa, että naisen alkoholisoituessaan hänen katsotaan luopuneen kunnioitettavuudestaan ja muuttuvan halveksittavaksi olennoksi. Hyttinen jatkaa, että vaikka kyseessä on stereotyyppinen käsitys, alkoholiongelmainen nainen ajattelee itsestään niin. (Hiltunen ym. 2005, 61–62; Hyttinen 1990, 52.)

Päihdemaailmassa itsestään huolehtiminen jää usein taka-alalle. Vartalo saattaa muuttua ja oman kehon tuntemuksia ei osaa havainnoida, esimerkiksi päihdeongelmainen nainen ei välttämättä heti havaitse tulleen raskaaksi. Nainen jatkaa tiedostamattaan päihteiden käyttöä, joka vaurioittaa sikiön kasvua ja kehitystä. Alkoholien käyttäminen raskauden aikana lisää keskenmenon mahdollisuutta tai sikiön kasvun hidastumista tai sikiön vaurioitumista. Huumeiden aiheuttamia välittömiä seurauksia ei vielä tiedetä, kuitenkin on selvää, että haitat ja riskit sikiölle on samankaltaiset kuin alkoholin myötä. Lisäksi huumeiden käytön seurauksena altistuu helpommin bakteeritulehduksille, maksatulehdukselle ja HIV-tartunnalle. Näin ollen myös syntyvä lapsi voi saada HIV-tartunnan tai maksatulehduksen. Havaittuaan raskauden nainen alkaa peitellä päihteidenkäyttöä, koska pelko lapsen menettämisestä on suuri. Naisella on usein suurempi tarve tulla äidiksi kuin miehellä isäksi. Vanhemmaksi tulon on todettu myös motivoivan vähentämään tai kokonaan lopettamaan päihteidenkäytön. Nainen, joka etsii hyväksyntää ja rakkauden tunnetta, ajattelee, että tulevan lapsen kautta hän saa itselleen hyväksyntää ja rakkautta. (Hiltunen ym. 2005, 74; Havio ym. 2014, 172–173.)

Lapsen äitinä oleminen vaatii paljon, jotta voi vastata lapsen tarpeisiin hänen ikätasonsa mukaisesti. Lapsi tarvitsee hoivaa ja huolenpitoa sekä vuorovaikutuksellista suhdetta, päihdeäidille nämä ovat haasteellisia tehtäviä ja niihin jää usein puutteita. Äiti pystyy antamaan mekaanista huolenpitoa, muttei pysty vastaamaan lapsen tunnepuolen tarpei-

siin. Äitinä oloa varjostaa koko ajan pelko viranomaisten puuttumisesta perheen tilanteeseen. Puuttumisen pelon vuoksi äiti ei ole itse henkisesti läsnä tilanteessa, mikä lisää äidin ahdistusta. Äidin omat tarpeet ja mielihalut käyttää päihteitä kasvaa lapsen kasvaessa. Lapsen kasvaessa, hän kykenee toimimaan itsenäisemmin, joten äidillä on enemmän aikaa mielihalujensa tyydyttämiseen. (Hiltunen ym. 2005, 76–77.)

3.4 Vertaistuki

Vertaistuki on tuen ja auttamisen vastavuoroisuutta, joka perustuu osapuolten omiin kokemuksiin ja vapaaehtoisuuteen. Vertaistuessa henkilö on kokenut omakohtaisen kokemuksen, ja jonka hän voi jakaa samassa tilanteessa olevan kanssa. Vertaistuki voidaan määritellä voimaantumisenä ja muutosprosessina, jonka avulla ihminen voi löytää omat vahvuutensa ja voimavaransa. (Hokkanen 2014, 25; THL 2015c.)

Vertaistuki voi olla kahdenkeskistä vuorovaikutusta tai ryhmässä tapahtuvaa keskustelua. Vertaistuki on sosiaalisen tuen muoto. Sosiaalinen tuki voi ilmetä toiminnallisena, tunnepohjaisena tai välineellisenä tukena. Ryhmässä tapahtuva keskustelu voi olla vertaisten keskinäistä, jota ohjaa ammattilainen tai koulutettu vertaisohjaaja. Vertaisohjaaja on ryhmän yksi jäsen, ei ulkopuolinen vetäjä, tällöin ryhmätoiminta on tukevampaa kuntoutujalle. Ohjaajan ollessa ulkopuolinen vetäjä, on mahdollista, että ryhmä on liian ohjattua ja kuntoutujalle tulee tunne, että ohjaaja kertoo mikä on väärin ja mikä oikein. Voi myös käydä niin, että ohjaaja anna mahdollisuutta vapaaseen kokemusten ja tarinoiden jakamiseen. Vertaistuki voi olla kolmannen sektorin ja ammattilaistahon järjestämää tai molempien yhteistyössä järjestettyä toimintaa. Vertaistukitoiminta voi olla ryhmämuotoista avointa tai suljettua, tai kahdenkeskistä. Vertaisryhmien toimintamallina on osallistujien anonymiteetin suojaaminen. Tunnetumpia vertaisryhmätoimintoja järjestää AA eli Nimettömät Alkoholistit. AA-liike on tullut Suomeen 1948, ja on naisten ja miesten toveriseura, jossa on mahdollisuus jakaa kokemuksensa ja auttaa toinen toistaan toipumaan alkoholismista. (THL 2015c; Hiltunen ym. 2005, 115; Hokkanen 2014, 26; Kujasalo & Nykänen 2005, 159; Nimettömät Alkoholistit i.a.)

Vertaistuki on tärkeää, sen avulla henkilön on mahdollisuus huomata, ettei ole yksin ongelmiensa kanssa ja hän voi selviytyä itsekin asian kanssa. Vertaistuen avulla henkilöllä on mahdollisuus saada uusia näkökulmia asioihinsa sekä saada voimaa ja motivaatiota jatkaa vahvistumisessaan. Elämänmuutoksen, onnistumisen kokemusten ja oman kasvun myötä vahvistuminen kasvaa ja vertaistuen avulla usko muutokseen omalla kohdalla voimistuu. Vertaistukisuhteessa molemmat osapuolet ovat tuensajia sekä -antajia. Vertaistukisuhteen avulla on mahdollisuus saada arkeen tukea ja tekemistä sekä virittää halua parantaa esimerkiksi palvelujensa laatua yhteiskunnallisesti. (THL 2015c; Korhonen 2009, 55.)

Vertaistuen merkitys korostuu silloin, kun oma elämäntilanne eroaa huomattavasti muiden läheisten tilanteesta. Päähteiden ongelmakäyttäjällä on usein ulkopuolinen olo ja tunne ettei kukaan osaa auttaa, koska ympärillä olevien läheisten ihmisten elämäntilanne on niin erilainen. Toisen samassa tilanteessa olevan kohtaaminen vähentää emotionaalista syrjäytymisen tunnetta, mikä on toipumisen kannalta merkittävää. Yleisesti pidetään tunnettuna asiana, että vertaisryhmiin sitoutuneet toipuvat todennäköisemmin kuin ne toipujat, jotka yrittävät ratkoa ongelmansa yksin. Naisten keskinäiset vertaistukiryhmät tukevat päihdeongelmaista naista rakentamaan naiseutta, minäkuva ja itsetuntoa uudelleen. Naiset kokevat itse naisvertaisryhmän paremmaksi, koska siellä he saavat olla naisten kesken ja puhua avoimemmin, esimerkiksi lapsiin ja tunteisiin liittyviä asioita. Naisille ryhmässä on tärkeää yhteisymmärrys ja yhteenkuuluvuuden tunne. Naisille ei ole tärkeää, onko ongelma sama muiden ryhmäläisten kanssa, koska heitä yhdistää naiseus. Haasteena naisten ryhmässä on naisten heikko sitoutuminen toimintaan, keskinäiset erimielisyydet tai vallanottajat ja toisten hyväksikäyttäjät, sekä mahdolliset ryhmäkunnat, jotka eivät luo suotuisaa tukea toipumiseen. (Hiltunen ym. 2005, 113–119; Kujasalo & Nykänen 2005, 157, 164, 166.)

3.5 Kokemus

Jokainen ihminen on rakentanut tämänhetkisen näkökulman oman siihenastisen elämänsä ja kokemusten pohjalta. Siihen ovat vaikuttaneet arvot, tunteet, käsitykset sekä kokemukset. Käsitteenä kokemus kuvaa ihmisen sosiaalistumisen prosesseja. Kokemus on

aisteja, tunteita, tuntoja, elämyksiä ja tunnelmia. Yksilö kokee jokaisen hetken ja tilanteen omien kokemuksien pohjalta, joten jokaisella on hieman erilainen kokemus hetkestä ja tilanteesta. Kokemuksen kertominen voi antaa mahdollisuuden kokea osallisuutta ja rakentaa uutta identiteettiään. (Aaltola & Valli 2015, 29–31; Hietala & Rissanen 2015, 12.)

Kokemuksen kertominen on tärkeää, koska se auttaa muita samassa tilanteessa olevia ihmisiä jaksamaan ja selviytymään. Jokainen kokemus on ainutlaatuinen ja se ei voi koskaan olla väärä. Kokemuksen käsittely ammattilaisen tai muun ulkopuolisen henkilön kanssa saattaa helpottaa tilanteesta eteenpäin menemistä. Kokemuksen ja tarinoiden kertominen auttaa myös työntekijöitä oivaltamaan työnsä merkityksen asiakkaille. On mahdollista, että ulkopuolinen pakkoauttaminen jää vähemmälle, mutta autettava itse on motivoituneempi oman tilanteensa muuttamiseen, kun keskiössä on hänen oma käsityksensä tilanteestaan ja halu tavoitella muutosta. Kokemustieto on avuksi palvelujärjestelmän kehittämisessä, asiakaslähtöisyyden vahvistamisessa, avun saamisessa sekä järjestelmän pirstaleisuuden haasteissa. (Voikukia 2016; Hietala & Rissanen 2015, 11.)

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (2000/812) velvoittaa, että asiakkaalle on annettava mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen. Tämä mahdollistaa, että kokemuksen kertominen ja jakaminen auttaa palveluntarjoajaa kehittämään palveluja vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin täsmällisemmin ja paremmin.

Kokemuksen arvostaminen on lisääntynyt viime vuosina. Kokemuksen käsite on nousut talouspolitiikassa ja yhteiskunnassa tärkeäksi aiheeksi. Kokemuksen merkityksen jakamisesta kertoo myös se, että kokemusasiantuntijuus on tullut yhdeksi osaksi sosiaali- ja terveyshuoltoa. Kokemusasiantuntijalla on omakohtainen kokemus sairaudesta, toipumisesta, kuntoutumisesta tai omaisena olemisena. Kokemusasiantuntija on käynyt koulutuksen ja voi osallistua vertaisena työntekijän roolissa sosiaali- ja terveysalalla. Kansallisessa mielenterveys- ja päihdetyönsuunnitelmassa (Mieli 2009) linjataan kokemusasiantuntijuuden mukaan ottamista työn suunnitteluun, arviointiin ja toteutukseen. Tällä halutaan vahvistaa kokemusasiantuntijuuden merkitystä mielenterveys- ja päihdetyössä sekä vahvistaa asiakkaan asemaa. Kokemusasiantuntija eroaa hieman vertaistu-

kihenkilöstä. Kokemusasiantuntija on osa työyhteisöä, kun vertaistukihenkilö tekee työtä vapaaehtoisesti ja saaden samalla vahvistumista omalle prosessilleen. (Falk, Kurki, Rissanen, Kankaanpää & Sinkkonen 2013, 14; Nieminen 2013, 14.)

3.6 Nainen vankilassa

Vankeuslaki (23.9.2005/767) määrittelee, ettei vankeja saa asettaa eriarvoiseen asemaan sukupuolen, rodun, ihonvärin, kielen, etnisen alkuperän, vammaisuuden, iän, perhesuhteiden, sukupuoli suuntautumisen, poliittisen kannan, uskonnon, yhteiskunnallisen mielipiteen, ammatillisen toiminnan tai minkään muun syyn perusteella. Naisvanki on samassa asemassa kuin miesvanki lain edessä. Heidät tulee kuitenkin majoittaa eri osastoille vankilassa.

Suomessa naisvankeja oli vuonna 2015 keskimäärin noin 8 %, joka on noin 231 naisvankia. Naisvankien määrä on kasvanut 1 % aiempiin vuosiin verrattuna. Kansainvälisesti naisvankien osuus on myös kasvanut vuosien ajan, kuitenkin naisten vielä ollessa selvästi vähemmistö vankiryhmä. Naisvangit olivat vuonna 2015 keskimäärin noin 39-vuotiaita. Naisvangeista noin 51 % on tuomittu väkivaltarikoksesta. Vuonna 2015 naisten keskimääräinen tuomion pituus oli suljetussa vankilassa 7,3 kuukautta, avolaitoksessa 13,8 kuukautta ja yhteensä 10,5 kuukautta kaikissa laitoksissa. Miehillä vastaavasti tuomioiden pituudet olivat suljetussa laitoksessa 9,5 kuukautta, avolaitoksessa 12,1 kuukautta ja kaikissa laitoksissa yhteensä tuomion keskipituus oli 10,6 kuukautta. Naisvangeista noin puolet on ensikertaa tuomiolla vankilassa, kun taas koko vankiryhmästä ensikertalaisia on 30 %. Kimmo Hypén (2004) on tehnyt tutkimuksen vankilasta vapautuneet ja sinne uudelleen palanneista vuosina 1993–2001. Tutkimuksen mukaan rikokseen uusimiseen vaikuttaa kertalaisuus, montako tuomiota vangilla on jo aiemmin. Ensikertalaisista naisista vain 31 % uusi rikoksen. Uusimisien riskiin vaikuttaa merkittävästi kertalaisuuden lisäksi ikä. Mikäli nainen on iäkkäämpi ja ensikertalainen on hyvin todennäköistä, ettei hän tule palaamaan enää vankilaan. Naisvangit uusivatkin rikoksia miehiä harvemmin. Suurin ero naisvangeilla miesvankeihin on kuitenkin sosiaaliset sidokset ja läheissuhdeväkivallan uhrina oleminen. Naisvangeista kolme neljäsosaa on kokenut läheissuhdeväkivaltaa elämänsä aikana. Arvioin mukaan noin 61 % naisista on

vankilassaoloaikana ja vapauduttuaan parisuhteessa, jossa kumppani ei kykene tukemaan naisen rikoksetonta elämäntapaa. Miehistä kaksi kolmas osaa sai parisuhteesta tukea rikoksettomaan elämään. (Rikosseuraamuslaitos 2016, 8, 31; Hypén 2004, 43; Naisvankityöryhmä 2008, 52.)

Vankien terveydentilasta tehtiin laaja tutkimus vuonna 2007. Havaittiin, että koko vankilaväestö on monitahoisesti sairastavia. Havaittiin, että naisvangeista suurimmalla osalla on päihdeongelma ja monella on monia erilaisia mielenterveyteen liittyviä ongelmia. Tutkimuksen mukaan noin puolella naisista on alkoholiongelma ja huumeongelma 2/3:lla. Tutkimuksessa ilmeni myös, että päihteidenkäyttö naisilla on enemmän kuin yhden päihteen yhtäaikaista käyttöä, eli sekakäyttöä ja yleisin huume naisten keskuudessa oli amfetamiini. Tutkimuksessa havaittiin, että myös mielenterveysongelmat olivat vangeilla hyvin yleisiä. Naisten ja miesten mielenterveysongelmat kuitenkin erosivat toisistaan hieman. Tutkimuksen haastatteluiden naisista suurin osa kärsi persoonallisuushäiriöistä, ahdistuneisuudesta sekä masennuksesta. Miehillä yleisempää olivat erilaiset psykoosit ja skitsofrenia. Naisista oli yli 40 % ollut ennen vankilaan tuloa jossain vaiheessa elämäänsä psykiatrisessa hoidossa ja yli puolella oli määrätty lääkitys mielenterveysongelmiin. Naisvankeja luonnehtii monitahoinen syrjäytyneisyys ja huono-osaisuus. (Naisvankityöryhmä 2008, 34; Lattu 2011.)

Vanajan ohjaaja Tyni (2016) kertoo haastattelussa, että naisvangit ovat marginaaliryhmä, jonka vuoksi heidän tarpeitaan ei oteta vankilaympäristössä riittävästi huomioon, vaan työskentelymallit ovat suunniteltu pääosin miesvangeille. Samaa tuo esille Kaisa Tammi-Moilanen (2002, 183), naisvankien vähemmistö näkyy vankeinhoitoon liittyvissä keskusteluissa, jossa oletetaan, että lähes aina puhutaan miehistä.

Naisvangeille on suljettuja ja avolaitospaikkoja kaikissa aluevankiloissa. Hämeenlinnan ja Vanajan vankilan Vanajan osastolle naisella on mahdollisuus ottaa mukaansa alle 2-vuotias lapsi tai lapset. Naisvangeista kahdella kolmesta on lapsi. Lapsen mukaanotosta päättää oman alueen sosiaalityöntekijä, joka arvioi voiko lapsen sijoittaa äidin tuomion ajaksi äidin kanssa perheosastolle, yhteistyössä äidin sijoittajayksikön kanssa. Vankeusaikana äiti ei osallistu lapsen kanssa vankilan muihin toimintoihin, vaan hänen pääasiallinen tehtävä on hoitaa ja huolehtia lapsesta. (Lattu 2011.)

Vanajan vankilan perheosasto on toiminut kuusi vuotta. Rosi Enroos on vuonna 2008 julkaissut tutkimuksen, jossa tarkastellaan lasten mukaanottoa vankilaan äidin tuomion ajaksi. Tutkimuksessa tarkastellaan lapsia, jotka eivät tule vankilaan vanhemman mukana, vaan jäävät kotiin äidin kärsiessä tuomiota. Vanhemman vankilassaolon vaikuttavuutta lapseen on tutkittu niukasta. Myös Enroos (2008, 136) toi tämän esiin tutkimuksessaan. Enroosin tutkimuksen aikana tuli voimaan uusi lastensuojelulaki ja vankeuslaki. Tutkimuksen aikana myös perustettiin perheosasto Vanajalle. Näiden muutosten seurauksia ei ole vielä tutkittu, mutta voidaan kuitenkin todeta, että äidin vankeudella on monenlaisia vaikutuksia lapsiin, perheisiin sekä yhteiskuntaan. (Enroos 2008, 136.)

4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kyselyn avulla, miten Vanajan osaston naisvankit kokevat tämänhetkisen päihdehoitonsa avovankilassa ja miten sitä voisi kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Tavoitteena on saada naisten ääni kuuluviin ja saada heidän omakohtainen kokemuksensa asiasta, jotta päihdetyötä on mahdollisuus kehittää vastaamaan naisvankien tarpeisiin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa kyselylomakkeen pohjalta vastaukset seuraaviin teemoihin:

1. Mitä päihdehoitoa haastateltava tietää avovankilassa olevan nyt tarjolla?
2. Millaisia kokemuksia haastateltavalla on päihdehoidosta?
3. Millaista päihdehoitoa haastateltava toivoisi tulevaisuudessa?

5 AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Seuraavissa kappaleissa kerron aineiston keräämisen vaiheista, sen aikataulusta sekä toteutuksesta. Aineiston analyysissä kerron, miten analysoin kyselylomakkeiden vastauksia ja mitä analyysimenetelmää käytin tässä opinnäytetyössä.

5.1 Aineiston keruu

Opinnäytetyöni aineiston keruu alkoi syksyllä 2015. Aluksi keräsin teoriaa ja aiempia tutkimuksia opinnäytetyön aiheeseen liittyen. Saatua tutkimusluvan Rikosseuraamuslaitokselta, otin yhteyttä Vanajan vankilan silloiseen päihdetyöntekijään. Joulukuussa 2015 aloitin kyselylomakkeiden tekemisen yhdessä työelämän kumppanin kanssa. Kyselylomakkeen avulla oli tarkoitus saada vankien kokemuksia päihdetyöstä ja millaista työ voisi olla jatkossa ja miten vankia voisi tukea päihdeongelmassa hänen vapauduttuaan vankilasta. Kyselylomakkeen toteutin osana työyhteisöt ja kehittäminen-opintojakson hankeharjoittelua. Työyhteisöt ja kehittäminen-opintojakson hankkeena oli suunnitella ja toteuttaa kyselylomake- Sinun kokemuksesi on arvokas (liite3). Tätä kyselylomaketta käytin tässä opinnäytetyössä tutkimustulosten hankintaan.

Kyselylomakkeella oli tarkoitus saada vastauksia opinnäytetyössä asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomake valikoitui aineiston keruumenetelmäksi, koska tarkoitus oli tavoittaa isompi joukko vastaamaan kysymyksiin. Hirsjärven, Remeksen ja Saja-vaaran (1997, 195) mukaan kyselylomake valitaan usein silloin, kun halutaan mahdollisimman laaja aineisto. Lomakkeen avulla voidaan kysyä monta asiaa kerralla ja se on mahdollista analysoida tilastollisesti. Kuitenkin kyselylomakkeen haasteena on vastaus-ten vakavasti otettavuus, väärinymmärrykset vastauksissa tai kysymyksissä ja aineisto saattaa jäädä liian pinnalliseksi. Aineiston keruumenetelmäksi pohdin myös haastattelua, mutta koin, etten tavoita sitä kautta riittävän montaa vastaajaa.

Halusin kuitenkin käyttää informoitua kyselyä. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa kyselyt henkilökohtaisesti ja kertoo samalla tutkimuksen tarkoituksesta sekä selostaa

kyselystä (Hirsjärvi ym. 1997, 196–197). Ennen kyselyn jakamista pidin vankilassa tiedotustilaisuuden, jossa kerroin hankkeesta ja kuka olen ja mitä teen. Kerroin vangeille kyselystä ja kuinka tärkeää on kuulla, mikä heidän kokemuksensa on päihdetyöstä, jotta se voisi vastata paremmin heidän tarpeisiinsa. Tilaisuuteen jaettiin kaikille kirjoilla oleville ja tuomiota Vanajan osastolla paikanpäällä istuville vangeille henkilökohtainen kutsu. Tilaisuus pidettiin sunnuntaina iltapäivällä, jolloin samaan aikaan oli vangeilla myös ilmoittautuminen samassa tilassa olevaan valvontaan. Tilaisuuteen osallistui kuusi naista. Naiset olivat kiinnostuneita ja pitivät aihetta ja kyselyä tärkeänä, koska sillä hetkellä vankilasta puuttui päihdetyöntekijä, eikä ollut ketään kenelle olisi voinut puhua päihdeongelmastaan. Tilaisuudessa naiset kertoivat kokemuksistaan ja useaan otteeseen ottivat esille kuinka ikävää on, kun sillä hetkellä ei ollut ketään nimettyä päihdetyöntekijää. Jaoin tilaisuudessa kyselylomakkeita sekä kerroin, että lomakkeita on saatavilla viikon ajan valvonnasta. Valvonnassa oli myös palautuslaatikko, jonne vastauksen sai jättää nimettömänä. Aineisto täytettiin itsenäisesti ja nimettömästi. Täytetty aineisto palautettiin laatikkoon, josta keräsin lomakkeet.

Hain kyselylomakkeet valvonnasta viikon kuluttua ja lähdin purkamaan vastauksia. Kyselylomakkeita oli palautettu yhteensä kuusi kappaletta. Ensin luin kaikki vastaukset kahteen kertaan, jonka jälkeen litteroin vastaukset. Vastauksia tuli litteroituna 4 sivua. Vastauksista tein kirjallista koontia paperille ja kävin tuloksista keskustelua erityistyöntekijän kanssa. Koonnissa esille nousi kolme teemaa, joiden alle vastaukset jaoin. Esille nousseista teemoista aloin etsiä kirjallisuustietoa ja kirjoittaessani tuloksia auki, peilasin vastauksia kirjallisuustietoon. Vastauksiin palasin aina useasti uudelleen kirjoittaessani opinnäytetyötä. Vastauksissa oli käytetty muutamia paikkakunnan hoitopaikkoja nimeltä. Nimet muokkasin siten, että jätin vain hoitopaikan, mutta en tunnistettavaa paikkakuntaa tai hoitopaikan nimeä. Muokkaukset tein, jotta vastauksista ei voi tunnistaa vastaajaa. Muutoin aineistoa ei ole muokattu.

Lopullisen koonnin kyselylomakkeen vastauksista kävin esittelemässä vankilan kuntoutustiimissä, johon kuuluu vankilan henkilökuntaa. Opinnäytetyöhankkeen kehittämisedotukset ja tulokset vankilan päihdetyön kehittämiseksi otettiin kuntoutustiimissä hyvin vastaan ja sai aikaan keskustelua. Tuloksista tein vielä erillisen kirjallisen hankeraportin, jonka annoin henkilökunnalle. Lisäksi tulokset ovat nähtävissä opinnäytetyössä,

joka toimitetaan valmistuessaan Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön. Kyselyn teemat pohjautuvat teoreettisiin pääkäsitteisiin ja tutkimusongelmaan. Pääteemana toimivat päihdehoidon kokemukset avovankilassa tällä hetkellä. Alateemana on, millaista päihdetyö voisi jatkossa olla.

5.2 Analyysi

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada vastauksia, miten Vanajan osaston naiset kokevat tämänhetkisen päihdetyön sekä miten sitä voisi kehittää asiakaslähtöisemmäksi. Lisäksi yhtenä tavoitteena oli saada naisten ääni kuuluviin ja saada heidän omakohtainen kokemuksensa asiasta esille. Teeman mukaiset kysymykset olivat: mitä päihdehoitoa haastateltava tietää avovankilassa olevan nyt tarjolla, millaisia kokemuksia haastateltavalla on päihdehoidosta sekä millaista päihdehoitoa haastateltava toivoisi tulevaisuudessa. Kyselylomakkeeseen laitoin tavoitteen mukaiset kysymykset, ja niihin sain vastaukset kuudelta vangilta.

Aineiston analyysia aloin tehdä heti tutkimusaineiston kerättyäni. Tutkimusaineiston analyysin tekeminen heti aineiston kerättyä ja järjestettyä sopii hyvin, kun on käytetty aineiston keräämiseen lomaketta tai asteikkomittaria (Hirsjärvi ym. 1997, 223).

Tuloksia lähdin tarkastelemaan ensin lukemalla kaikki vastaukset läpi kahteen kertaan, jonka jälkeen kirjoitin vastaukset auki. Vastausten auki kirjoittamisen ja jäsentelyn jälkeen vastauksista nousi kolme teemaa: luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, vertaistuki ja työmenetelmät.

Analyysimenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytin teemoittelua. Teemoittelu on perusanalyysimenetelmä, jossa tutkimusaineistosta hahmotetaan keskeisiä aiheita, jotka sitten jaetaan aihepiireihin eli teemoihin (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teemoittelun käyttäminen analyysimenetelmänä nousi esiin vasta kyselylomakkeiden tuloksia tarkastellessani.

Kyselylomakkeen tuloksista sain teeman mukaisiin kysymyksiin vastaukset, mutta naisen omakohtainen kokemus ja äänen kuuluminen jäi vähäiseksi. Vastauksista nousi kolme teemaa, joiden pohjalta tarkastelin tuloksia.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tämä luku avaa opinnäytetyöni tuloksia. Ensin kerron perustietoja vastaajista, joita kysyttiin kyselylomakkeen alussa. Loput kyselylomakkeen kysymyksistä olen jakanut kolmen esiin nousseen teeman alle. Teemoiksi nousivat luottamuksellinen vuorovaikutussuhde, vertaistuki ja työmenetelmät. Näitä esiin nousseita teemoja tarkastelen aiempien tutkimuksien pohjalta.

6.1 Perustietoja vastaajista

Kyselylomakkeisiin vastasi kaikkiaan kuusi vankia kaikista 30 paikalla olleesta. Koevapaudessa oli kyselyn aikana 17 vankia, jotka eivät vastanneet kyselyyn ollenkaan. Koevapaudessa olleet 17 vankia, eivät ole fyysisesti avovankilassa paikalla kyselyä tehtäessä. Yhteensä Vanajan osastolla oli kirjoilla kyselyn aikana (8.2.16) 47 vankia. (Tyni 2016).

Ensin kyselyn alussa selvitin vastaajien taustatietoja. Ikäjakauma oli jaettuna kuuteen eri ikäryhmään. Vastaajista yksi oli iältään 26–35-vuotias, kaksi vastaajista oli iältään 36–45-vuotiaita ja kolme vastanneista oli iältään 47–55-vuotiaita. Kyselyyn vastanneiden keski-ikä oli hieman korkeampi kuin naisvankien keski-ikä vuonna 2015.

Vastaajien tuomioiden pituudet vaihtelivat muutamasta kuukaudesta useampaan vuoteen. Vuonna 2015 naisvankien tuomioiden keskipituus on noin 10,5 kuukautta, joten useamman vuoden tuomiota kärsivät ovat selvästi yli keskiarvon. Vankilassaolokertoja vastaajilla oli yhdestä kerrasta aina kolmeen kertaan asti. Suurin osa vastaajista oli ensimmäistä kertaa vankilassa. Muutaman kuukauden tuomio ja kertalaisuus näkyi vastauksissa, etenkin kun vastaajat eivät ole olleet aiemmin vankilassa. Tällöin vastaaja ei osannut vertailla suljetun ja avovankilan päihdetyön eroja, koska mahdollisesti ei ole ollut edes suljetussa vankilassa.

Vastanneista viisi tiesi, mitä päihdetyötä on tarjolla avovankilassa. Lyhyellä tuomiolla ollut ei tiennyt, mitä päihdetyötä on Vanajalla. Kyselyä toteutettaessa Vanajalla ei ollut nimettyä päihdetyöntekijää, vaan muut erityistyöntekijät huolehtivat päihdetyöstä kyseilyn aikana. Työntekijän puuttuminen saattoi vaikuttaa, ettei juuri vankilaan tulleet voineet edes tietää, mitä päihdetyötä olisi tarjolla sillä hetkellä.

Vastaajista neljä eivät olleet osallistuneet aiemmin Vanajalla päihdetyöhön. Näistä vastanneista kahdella oli muutaman kuukauden tuomio ja kahdella oli useamman vuoden tuomio, kaikki heistä olivat ensimmäisellä tuomiollaan. Kaksi vastanneista oli aiemmin itse osallistunut Vanajan päihdetyöhön. Toisella heistä oli taustalla useampi tuomio, kun taas toinen oli ensimmäistä kertaa vankilassa.

6.1.1 Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde

Kyselystä nousi yhtenä teemana luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde rakentuu kohtaamalla asiakas hänen ainutlaatuisuutta kunnioittavalla asenteella ja hänen kokonaisvaltainen elämäntilanne huomioon ottamalla. Suhteessa asiakas voi olla oma itsensä, tuntea olevansa hyväksytty ja puhua asioista avoimesti. Luottamuksellisen suhteen syntyyn edesauttaa asiakkaan tunne, että työntekijä on häntä halukas auttamaan. (Havio ym. 2014, 25.)

Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen merkityksestä Granfelt (2007) puhuu myös omassa tutkimuksessaan. Granfelt tuo esille, että vankilan kulttuuri luo asenteita, jonka vuoksi ei tule puhua eikä paljastaa itsestään liikaa, ettei se tule negatiivisesti eteen myöhemmin. Suljetussa vankilassa on vielä tiukempi kulttuuri, ettei omista asioistaan pidä puhua, etenkin ryhmässä. Avovankilan ilmapiiri vapauttaa kuitenkin hieman ja antaa paremman mahdollisuuden luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Granfelt tuo kin tutkimuksessaan esille haasteita luoda ryhmämuotoisessa toiminnassa esiin luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen syntyminen on helpompaa yksilökeskustelujen kautta, toki silloinkin vankilan kulttuuri voi luoda vangille epäilyksen, voiko kertoa avoimesti kaikesta, niin ettei se vaikuta esimerkiksi anottuihin poistumislupiin. (Granfelt 2007, 95–97.)

Karsikas tuo esille omassa tutkimuksessaan Silta-Valmennuksen toimintaa, jossa jaetaan jokaiselle kuntoutujalle oma työntekijä. Työntekijän kanssa kuntoutujan on mahdollista pitää yksilökeskusteluja. Työntekijän tavoite oli keskustelujen alkaessa luoda luottamuksellinen vuorovaikutussuhde kuntoutujaan, joka on hyvän asiakassuhteen keskeinen elementti. (Karsikas 2005, 117–118.)

V1: Olen sitä mieltä että päihdetyö on ollut hyväksi minulle, kun on saanut puhua asioista.

V2: Tosi palkitsevaa...mutta tämä väliaika, kun ei ole päihdetyöntekijää, niin on raastavaa, kun ei ole ketään kenelle puhua luottamuksella ja ns. purkaa paineet päästä.

Vastanneet kertoivat päihdetyön olevan positiivinen asia, kuitenkin tämän hetkinen tilanne, ettei osastolla ole päihdetyöntekijää on selkeästi koettu negatiiviseksi ja näkyi vankien vastauksissa. Karsikkaan (2005), Granfeltin (2007) ja Tourusen, Kaskelan sekä Weckroth (2015) tutkimuksissa tuotiin ilmi, että päihdekuntoutukseen tai päihdeohjelmaan osallistuminen sinällään on koettu positiiviseksi.

Vapautumisen tueksi siviiliin vastaajat kokivat tärkeäksi luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen. Vankilassaoloaikana tapahtuu aina laitostumista, vaikka tuomio olisi lyhyt ja toimintakykyä sekä yhteyksiä siviilimaailmaan vahvistettaisiin. Vangin vapautuessa on tärkeää kiinnittää huomiota, että vangilla on turvaverkostoa. Vapauduttuaan on tärkeää, että vanki voi luottamuksellisesti ja avoimesti puhua haasteista, joita siviilielämä saattaa tuoda eteensä. Entinen Kris Etelä-Suomi ry:n puheenjohtajana toiminut Matti Hytönen, kuvaakin vapautumistaan haastattelussa (4.9.2009) seuraavasti:

Kun pääsee ulos paikasta, jossa ärsykkeiden määrä on minimoitu, maailman rajattomat mahdollisuudet ikään kuin räjähtävät silmille. Myös vapautuminen aiheuttaa fyysisiä oireita. Hytösen mukaan ensimmäisen kymmenen minuutin sisällä päästä alkaa aina särkeä. Näin ovat todenneet muutkin Hytösen tuntemat vangit.

6.1.2 Työmenetelmät

Kyselyyn vastanneet kokivat vertaisryhmätyöskentelyn ja yksilötyöskentelyn yhdessä hyväksi työskentelymenetelmäksi päihdetyössä. Työskentelymenetelmissä korostui luottamuksellinen vuorovaikutussuhde tärkeäksi osaksi työskentelyä. Kaksi vastanneista koki pelkän yksilötyöskentelyn paremmaksi vaihtoehdoksi työskentelymenetelmänä päihdetyössä. Perusteluina oli halu tuoda henkilökohtaisia asioita esille, joita he eivät kokeneet voivansa ryhmässä kertoa. Toinen perustelu oli, että heillä oli takana huono kokemus ryhmätyöskentelystä, jonka vuoksi he kokevat yksilötyöskentelyn paremmaksi vaihtoehdoksi. Yksi vastaaja koki pelkän vertaisryhmätyöskentely menetelmän paremmaksi, koska ei ollut aiemmin sitä kokeillut. Kolme vastanneista koki molemmat työskentelymenetelmät tärkeäksi ja itseään tukeviksi. Työskentelymuotoja haluttiin samanaikaisesti. Henkilökohtaisempia asioita haluttiin käydä enemmän yksilökeskusteluina kun vertaisryhmätyöskentelyssä koettiin tärkeäksi kuulla kokemuksia.

V1: Molemmat hyviä, vt:ssä (vertaisryhmätyöskentely) voi hyötyä myös toisten kokemuksista, yt (yksilötyöskentely) on intensiivisempää!

V2: Yksilötyöskentelys pystyn olemaan avoin, arastelen puhua ryhmissä, mutta ryhmä on palkitseva siinä mielessä, että toisten kokemukset on neuvoa antavia ja huomaa ettei ole yksin ongelmiansa kanssa.

V3: Yksilötyöskentely henkilökohtaisissa asioissa. Vertaistyötä, kun on jotain aiheita pohjalla.

Samanlaisia toiveita käy ilmi myös Granfeltin (2007) tutkimuksessa. Tutkimuksessa nousi esille vankilan henkilökunnan kuin vankien toive saada vahvempi asema yksilötyöskentelylle osaksi päihdekuntoutusta. Granfelt aiemmassa tutkimuksessaan (2003) oli haastatellut henkirikoksesta tuomittuja naisia. Naiset korostivat vankilassa saadun psykoterapian merkitystä selviytymiseen rikoksesta. (Granfelt 2007, 37–38.)

Tourusen, Kaskelan ja Weckrothin (2015, 8) tutkimuksen mukaan vankien ollessa pienellä osastolla on ilmapiiri avointa ja mahdollistaa työntekijän henkilökohtaisempaan työskentelyyn. Penttisen ja Saaren (2007, 24–25) tutkimuksessa Satakunnan avovankilan miesten näkemyksen mukaan yksilötyöskentely sai kiitosta, mutta vertaisryhmätyöskentelyä ei nähty hyvänä eikä sitä haluttu vakiintuneeksi työmuodoksi.

Suljetun vankilan ja avovankilan päihdetyön eroja verratessa jakautuivat mielipiteet kahtia vastaajien kesken. Molemmissa vankiloissa koettiin päihdetyö hyväksi, mutta yhdeksi kehitettäväksi kohteeksi tulevaisuudessa. Tulevaisuuden kehittämiskohteeksi tuotiin esille suljetun vankilan päihdetyön kehittäminen. Avovankilan päihdetyön kehittämiseksi toivottiin päihdetyöntekijän nimeämistä. Kehittämisenä molemmissa vankiloissa koettiin aika ja ajan antaminen. Osa vastanneista koki, että joutuu odottamaan liian kauan pääsyä päihdetyöntekijän tapaamiseen. Toiset olivat kokemuksensa mukaan päässeet nopeasti ja usein päihdetyöntekijän tapaamiselle. Kaksi vastaajista ei osannut sanoa mitä eroa päihdetyössä on vankiloiden välillä. Vastaajista kumpikaan ei ollut aiemmin osallistunut Vanajan päihdetyöhön. Tähän on saattanut vaikuttaa, että vanki on vasta siirtynyt avovankilaan, eikä päihdetyöntekijän puuttumisen vuoksi ole vielä osallistunut Vanajan osaston päihdetyöhön.

V1: Paremmat avovankilassa kuin suljetulla koska suljetulla täytyy odottaa pääsyä ja avovankilassa pääsee aika pian. Suljetulla täytyy päihdetyötä parantaa että on aikaa perehtyä.

V2: Suljetussa oli liian vähän ja nyt avovankilassa on ollut huono tilanne, kun on ollut pitkä tauko, mutta koen hyväksi päihdetyön vankielämän aikana. Enemmän paneutumista päihdetyöhön suljetussa vankilassa!

Kyselyyn vastanneiden vankien kokemusta tukee myös Granfeltin (2007) ja Penttisen ja Saaren (2007) tutkimukset. Miesten kokemuksen mukaan avovankilan päihdetyötä tulisi kehittää. Miehet eivät kuitenkaan osanneet kertoa miten työtä voisi kehittää. Granfeltin tutkimuksessa suljetun vankilan päihdeohjaaja kertoo, ettei ole aikaa kaikille vangeille. Suljetun vankilan tavallisilla osastoilla on vain yksi päihdeohjaaja, joka hoitaa niin miesten kun naisten asioita. Yksi päihdeohjaaja niin montaa vankia kohtaan on aivan liian vähän. Etenkin kun ongelmana ei ole yksistään päihdeongelma, vaan asiaa selvittäessä käy usein ilmi taustalla olevat mielenterveysongelmat. Kuitenkin suljetun talon ala-avo-osasto, joka on naisten kuusipaikkainen päihdekuntoutukseen keskittynyt osasto. Osasto perustuu yhteisohoidon periaatteella, jossa on yksi ohjaaja. Ala-avolla olleet vangit kokivat saavansa päihdeongelmaan tukea paremmin, koska yhteisö oli pieni ja työntekijällä oli aikaa ottaa huomioon vangin kokonaiskuva. (Granfelt 2007, 45, 48–49.)

6.1.3 Vertaisryhmätyöskentely

Yhdeksi vastausten teemaksi nousi vertaistuki. Vertaistuki koettiin niin vankilassa ollessa kuin vapautuessa hyväksi tueksi päihdeongelmaan. Kyselyyn vastanneet toivoivat kaikki saavansa jotain tukea vankilassaoloaikana päihdeongelmaansa. Tuen toivottaisiin olevan keskustelua ja ryhmiä, tukiverkoston luomista sekä tehtävien tekemistä. Vapautuessa koettiin tärkeäksi tukiverkosto ja tukihenkilö, jonka kanssa voi luottamuksellisesti puhua. Siviilissä toivottiin ryhmien ja tukihenkilön olevan läpi koko elämän ajan mukana.

V1: Enemmän vertaisryhmätyöskentelyä.

V2: Tukiverkosto on tärkeintä

V3: Tukihenkilön, kehen voin luottaa...ja olla itse aktiivinen tuen tarpeeseen muilta tahoilta, esim. AA.ym.ym.

V4: AA-ryhmä ja yksilökäyntejä loppuelämäksi, tukiverkostoa!

Granfeldt (2007) tutkimuksessaan tuo esille myös haasteen osallistua ryhmämuotoiseen vertaistoimintaan, ryhmässä puhuminen on haastavampaa. Ryhmässä ei uskaltanut ottaa esille ehkä itselle tärkeää ja mielenkiintoista aihetta, mikäli huomasi jotakin ärsyttävän kyseinen aihe. Hiltunen, Kujala ja Mattila (2005, 118–119) tuovat esille myös naisten haasteista sitoutua ryhmämuotoiseen toimintaan. Sekä ryhmämuotoisessa toiminnassa mahdolliseksi haasteeksi erilaisten jännitteiden tai ryhmäläisten kesken nousseiden roolien, esimerkiksi vahva persoona alistaa heikompaan persoonaan. Kuitenkin Granfelt toteaa, että pikkuhiljaa ryhmämuotoiseen vertaistukeen osallistuminen helpotti, eikä tilannetta jännittänyt enää niin paljon. Tourusen, Kaskelan ja Weckrothin (2015, 7-8) tutkimuksessa vangit toivat esille, että toisille vangeille ja työntekijöille ryhmässä puhuminen ja omien asioiden käsittely oli aluksi vierasta ja haastavaa, mutta ohjelman edetessä puhuminen helpottui. Karsikas tuo esille omassa tutkimuksessaan myös haasteen osallistua ryhmämuotoiseen vertaistukeen. Karsikaan tutkimuksessa ajatuksena on, että vertaisryhmä olisi enemmän vangin tukena hänen vapautuessaan ja täyttäisi sitä vapaa-aikaa, jota päihitteettömänä elämisen myötä tulee. (Granfelt 2007, 36–37. Karsikas 2005, 129–132.)

Vertaisten ja vertaisuuden merkitys nousi esiin toistuvana teemana Tourusen, Kaskelan ja Weckrothin (2015, 7) tutkimuksessa. Karsikaan (2005, 108) tutkimuksessa vankilan päihteettömällä osastolla olleet vangit kokivat hyväksi työntekijöiden kun vertaisten kannustamisen päihteettömyyteen.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää kyselylomakkeen avulla seuraaviin kysymyksiin vastaukset: mitä päihdehoitoa haastateltava tietää avovankilassa olevan nyt tarjolla, millaisia kokemuksia haastateltavalla on päihdehoidosta ja millaista päihdehoitoa haastateltava toivoisi tulevaisuudessa. Tarkoituksena oli myös saada naisten oma ääni kuuluville, ja kertoa heidän kokemuksensa päihdetyöstä avovankilassa.

Tulosten pohjalta voidaan todeta, että kaikista kuudesta vastanneesta viisi tiesi, mitä päihdetyötä Vanajan osastolla oli tarjolla sillä hetkellä. Varmaksi ei voida sanoa, että, mikä vaikutti yhden vangin tietämättömyyteen, lyhyt tuomio, juuri avolaitokseen siirtyminen vai päihdetyöntekijän puuttuminen. Kuitenkin vastaajien lukumäärään peilaten voidaan havaita, että suurin osa tietää mitä päihdetyötä avovankilassa on tarjolla.

Vastaajat kirjoittivat hieman kokemuksistaan kyselylomakkeessa. Kysyttäessä millaisena vastaaja kokee nykyisen päihdetyön, ilmeni vastauksissa vahvasti päihdetyöntekijän puute. Vastaajien kokemus oli, ettei päihdetyötä ole sillä hetkellä ollenkaan tarjolla. Yksi vastaajista avasi hieman miten itse on kokenut päihdetyön ja nosti tärkeäksi saada luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen työntekijän kanssa. Muut tutkimuksessa ilmenneet kokemukset olivat lähinnä vertailevia kahden eri toiminnon välissä. Kokemukset ilmenivät yksilötyöskentelyä ja vertaisryhmätyöskentelyn valintaa perusteltaessa, sekä suljetun vankilan ja avovankilan päihdetyön eroja kysyttäessä. Tutkimuksessa jäi vähäiseksi tieto, millaisia kokemuksia vastaajilla on päihdetyöstä. Eivätkö vangit olleet aiemmin päihdetyön asiakkaina vai eikö vain kysymysasettelu ollut riittävän hyvä. Hiltunen, Kujalan ja Mattilan (2005, 9) mukaan naisen päihteidenkäyttöön liittyy yhä salaaminen, häpeä ja syyllisyys, vaikuttaako nämä asiat, ettei uskalleta myöntää päihteidenkäytön todellista tilaa, ja eikö haluta kertoa aiemmista kokemuksistaan.

Tutkimuksen tulosten pohjalta tulevaisuudessa päihdehoidon toivotaan olevan sekä vertaisryhmätyöskentelyä, että yksilötyöskentelyä. Lisäksi toivotaan tukiverkoston luomista siviiliä varten valmiiksi sekä tehtävien tekemistä ja niiden purkua päihdetyöntekijän kanssa. Nainen on hoitanut historiasta lähtien perheen ja perheen sosiaaliset suhteet.

Nainen on sosiaalinen ja halukas jakamaan naisten kesken asioita. Toisten naisten tarinoiden kuuluminen ja tiedostaminen etteivät ole yksin ongelmansa kanssa, vahvistaa naista toipumisen tiellä, kuten Hiltunen, Kujala ja Mattila (2005, 113–119) sekä Kujasalo ja Nykänen (2005, 157, 164, 166) kirjoittivat. Toisten tarinoiden kuuluminen helpottaa ja eheyttää omaa toipumisprosessia, mutta silti haluttiin lisäksi yksilötyöskentelyä. Halutaan ehkä varmistaa, että jos ei ole valmis tuomaan omaa tarinaansa vertaisten keskuudessa esiin, saa henkilökohtaisesti kertoa tarinansa jollekin. Entä kuinka paljon nainen haluaa varmistaa, että siviilissä on joku joka tukee. Tutkimuksen mukaan on todettu, että naisilla on miehiä useimmin siviilissä parisuhde, joka ei tue rikoksetonta ja päihdeetöntä elämää. Tukiverkostolla nainen haluaa varmistaa, että on joku jolle voi soittaa, kun siviilielämä koittaa.

Tässä tutkimuksessa kartoitettiin myös vankien toiveita vapautumisen jälkeisen päihdehoidon järjestämiselle. Kysymys lisättiin työelämä kumppanin toiveesta saada tietoa miten voisi vapauduttua tukea vangin päihdeongelmaa. Tuloksista ilmeni, että vapauduttua toivotaan vertaistukea, yksilö- tai vertaistoimintona. Toivottiin luottamuksellista suhdetta tukihenkilöön sekä vahvaa tukiverkostoa. Penttisen ja Saaren (2007, 26–27) miesten avovankilassa teettämässä kyselyssä, miehet toivoivat siviiliin henkilökohtaisten asioiden kunnossa oloa ja yksilöhoitoa. Nainen selvästi haluaa enemmän tukea ympärilleen päihdeongelmaansa vapauduttuaan, kun taas miehille riitti omien asioiden kunnossa olo.

Tämän tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan sanoa päihdetyön olevan merkityksellistä naisvangeille. Vangit kokevat tärkeäksi, että työtä tehdään ja siihen on määritelty oma työntekijä. Yksinään päihdetyön tai päihdetyöntekijän olemassaolo ei kuitenkaan ole riittävä tuki, vaan tukea toivottiin myös tukiverkostolta ja vertaistoiminnasta. Vangit eivät kieltäneet ongelmaansa ja olivat valmiita vastaanottamaan apua. Kuten aiemmin kirjoitin, naiset usein salaavat päihdeiden ongelmakäytön. Onko vankilassa olo ja onko päihdeidenkäyttö jo niin pitkällä, että ollaan valmiita myöntämään sen olevan ongelma. Emmi Lattu julkaisi (2016, 7, 214) tutkimuksen, jossa tarkasteli naisten tekemää fyysistä väkivaltaa. Latun tutkimukseen osallistui yhteensä 32 naista. Tutkimukseen osallistuneiden naisten tyypillinen tapa selittää omaa väkivaltaa oli alkoholi. Latun tutkimus tukee myös päihdetyön merkitystä vankiloissa.

Tässä tutkimuksessa suljetun vankilan ja avovankilan päihdetyötä verrattaessa kehittämiskohteeksi ilmeni aika ja ajan antaminen. Aikaa toivottiin saavan päihdetyöntekijälle nopeammin ja useimmin. Avovankilan päihdetyön keskeisimmäksi kehittämiskohteeksi nousi päihdetyöntekijän nimeäminen. Suljetun vankilan päihdetyötä toivottiin myös kehitettävän. Tutkimuksessa ei saatu vastausta, miten päihdetyötä tulisi kehittää suljetussa vankilassa.

Tutkimuksesta teemoina nousivat vertaistuki ja luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Vertaistuen merkitys esiintyi lähes jokaisessa vastauksessa. Vertaistuki voi tulla vankilan sisältä tai ulkopuolelta, kuten AA-ryhmät. Toisena teemana nousi esille luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Koettiin tärkeäksi keskustella luottamuksellisesti asioista jonkun kanssa. Luottamuksellisen suhteen koettiin myös tukevan paremmin päihdeongelmaista. Kuten vertaistuki myös luottamuksellinen vuorovaikutussuhde koettiin tärkeäksi tuomion aikana sekä vapautuessa. Naisten nostaessa vertaisryhmänmerkitystä, miehet kokevat ryhmätoiminnan huonona asiana. Tutkimusten mukaan miesten kokemukset ovat olleet esimerkiksi AA:n toiminnasta huonot, mutta NA:n toiminta hyvät. Yksi tutkimuksen miesvangeista kertoi saavansa vertaistuesta tukea yksinäisyyteen. (Penttinen & Saari 2007, 24.)

Vertaistoiminnan yhtenä perusajatuksena on vapaaehtoisuus (Hokkanen 2014, 25; THL 2015, b). Voiko siis vankilassa toimivat vertaistoimintaryhmät olla vapaaehtoiseen toimintaan perustuvaa, kun usein päihderyhmiin velvoitetaan osallistumaan rangaistusajan suunnitelman mukaisesti.

Karsikkaan (2005, 131) tutkimusten mukaan aina ryhmää ei kuitenkaan pidetä vertaisten mukaan vertaisryhmänä. Liian isot ikäjakaumat tai eri sukupuolisuudet saattoivat antaa kokemuksen, ettei kuulu siihen ryhmään, eivätkä he ole vertaisia. Kuitenkin Hiltunen, Kujala ja Mattila (2005, 113) kirjoittavat, että naisille riittää vertaisryhmässä kanssasisarien kanssa asioiden jakaminen.

Tärkeäksi asiaksi vastauksista nousi myös suljetusta vankilasta aloitettu päihdetyö, joka voisi jatkumona jatkua myös avovankilassa, ja siitä tulla yksi työskentelykokonaisuus.

Selkeä yksi kokonaisvaltainen prosessi läpi koko tuomion ajan voisi helpottaa ja selkeyttää vangin päämäärää kohti päihhteettömyyttä.

Kyselyyn vastanneiden lukumäärä oli toivottua pienempi. Otoksen ollessa vastaajissa niin pieni ei voida tehdä yleistäviä päätelmiä. On kuitenkin tärkeä saada yhdenkin kokemus esille ja antaa kuulemiseksi tulemisen kokemus vastaajalle sekä merkityksellisyyden omalle kokemukselleen. On myös tärkeää, että kyselyn tulokset esitetään vankilalle, jotta vangeille tulee kokemus, että heidän vastauksensa on ollut tärkeitä ja merkityksellisiä.

Tämän tutkimuksen tulokset vastasivat hyvin jo aiempien tutkimusten tuloksiin. Saaren ja Penttisen (2007) vastaavassa miesten avovankilassa tehdyssä tutkimuksessa tulokset poikkesivat hieman tämän tutkimuksen tuloksista. Tässä tutkimuksessa naisten tuodessa esille vertaistuen merkitystä ja vertaisryhmätoimintaa, Saaren ja Penttisen (2007) tutkimuksessa miehet halusivat mieluummin yksilötapaamisia ammattilaisen kanssa. Yhtä mieltä molemmissa tutkimuksissa oltiin tarpeesta kehittää päihdetyötä avovankilassa ja päihdetyö koettiin hyväksi vankilassaoloaikana. Kuitenkin tutkimuksia vertailtaessa on hyvä huomioida, että tähän tutkimus toteutettiin kyselylomakkein, kun taas Penttinen ja Saari (2007, 15) toteuttivat tutkimuksen teemahaastatteluin. Molemmissa tutkimuksissa vastanneita oli kuusi. (Penttinen & Saari 2007, 31).

8 POHDINTA

8.1 Opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyötä aloittaessa ajattelin, että kyselyn toteuttaessani saan kattavamman ja isomman otoksen vastauksia, kuin haastattelemalla. Näin ei kuitenkaan käynyt vaan, tiedotustilaisuutta pitäessäni huomasin vankien haluavan keskustella asiasta ja sanoa vapaammin ajatuksensa. Jäin pohtimaan, oliko kysely liian haastava. Oliko kirjallisesti vastaaminen liian haastavaa ja tuliko vangeille kenties tunne, että aihe oli liian kaukainen, jonka vuoksi eivät olleet valmiit vastaamaan kyselyyn. Myös Lattu (2016, 59) tutkimuksessaan, jossa tutkittiin naisten tekemää väkivaltaa, totesi vankilassa haastattelua tehdessään, että on parempi tavata. Ensin Lattu (2016, 59) lähestyi vankeja kirjallisesti, mutta ei saanut toivottua osallistujamäärä tutkimukseensa. Tavatessa vangit Lattu (2016, 59) sai useamman heistä osallistumaan tutkimukseensa. Jatkossa olisi hyvä miettiä, onko tärkeämpää saada isompi vastausjoukko, vai muutama haastattelemalla tehty vastaus. Kyselylomakkeen teettämisessä on myös hyvä huomioida vankien luku- ja kirjoitustaito. Kyselylomaketta suunnitellessani halusin kuitenkin pitää kysymykset yksinkertaisina ja kyselyn kokonaisuudessa lyhyehkönä, ettei sen vuoksi kukaan jättäisi vastaamatta. Kärkkäinen (2011) kirjoittaakin, että joka toisella vangilla on heikko luku- ja kirjoitustaito, ja joka kolmannella on vaikea luku- ja kirjoitushäiriö. On myös tärkeää, että kyselyn tulokset esitetään vankilalle, jotta vangeille tulee kokemus, että heidän vastauksensa ovat olleet tärkeitä.

Sain vangeilta tiedotustilaisuudessa kiitosta kiinnostuksestani heitä koskettavaan aiheesta sekä, siitä että olen halukas kehittämään toimintaa. Vankilan kuntoutustiimi oli myös tyytyväisiä tutkimuksen tekemisestä sekä tutkimustuloksista. Kuntoutustiimi toi esille, että vastaajien määrä on hyvä, sillä yleisesti ottaen naisia on vaikea saada mukaan mihinkään, joka ei vaikuta heidän toimintaansa tai olemiseen juuri sillä hetkellä.

Opinnäytetyön aikataulun suunnittelu ja toteutus eivät menneet ihan yhteen alkuperäisen suunnitelman kanssa. Aluksi suunnittelin itse opinnäytetyön ja siihen liittyvän hankkeen toteutuksen aikataulun, mutta muiden prosessissa mukana olleiden, kuten

työelämän ohjaajien, opettajien sekä vankilan aikataulujen yhdistäminen ei onnistunutkaan ihan alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. Tutkimusta suunniteltaessa ja toteuttaessa onkin hyvä ottaa huomioon kaikkien aikataulujen yhdistäminen, ja varata muutoksille riittävästi aikaa.

Vastausten tulkitseminen tuotti hieman haastetta yhden kysymysasettelun kohdalla. Perustietoja kysyttäessä haluttiin selvittää tuomion pituus, jolloin osa saattoi vastata jäljellä olevan ajan tai avolaitoksessa olo ajan tai koko tuomion pituuden. Epäselvyyksien ja tulosten luotettavuuden kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota kysymysten asetteluun ja avata kysymys lyhyesti, ettei tulkinnanvaraa jää vastaajalle, eikä kyselyn teettäjälle. Onkin hyvä pohtia, olisiko syytä jatkossa tehdä ensin pilottikysely, tai mahdollisuus käyttää enemmän aikaa kyselylomakkeen suunnitteluun. Latun (2016, 58) tutkimuksessa hän koki myös, että kirjalliset vastaukset jättivät avoimia kysymyksiä tutkijalle.

Jatkotutkimusaiheita minulle nousi kaksikin eri vaihtoehtoa. Ensimmäisenä vaihtoehtona olisi toteuttaa saman aihepiirin tutkimus vankilan henkilökunnan näkemysten pohjalta. Olisi hyvä nähdä miten työntekijöiden näkemys eroaa vankien kokemuksesta avovankilan päihdetyöstä, vai onko molemmilla samankaltainen kokemus asiasta. Toiseksi jatkotutkimusaiheeksi nousi saman kyselyn teettäminen vuoden kuluttua ja näiden kahden kyselyn tulosten vertailu keskenään. Kyselyn teettäminen vuoden kuluttua voisi antaa erilaisia vastauksia, jos avovankilassa on silloin nimetty päihdetyöntekijä. Myös yhteiskunnan kehitys menee koko ajan eteenpäin ja tarpeet saattavat muuttua. Olisikin syytä tarkastella tietyin väliajoin mitä naisvangit itse kokevat tarpeelliseksi ja tärkeäksi avuksi päihdeongelman hoidossa.

8.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä eettisyys on ollut koko ajan läsnä. Ensimmäinen eettinen kysymys oli tutkimuslupan hankinta. Tutkimuslupaa haettiin Rikosseuraamuslaitoksen keskushallinnosta. Tutkimuslupa tarvittiin, jotta voin siirtyä kyselylomakkeen jakamiseen ja samaan tietoa tutkimusongelmaan. (Liite2)

Tutkimusluvan saatuaani lähestyin uudelleen työelämätahoa ja annoin sinne opinnäytetyön suunnitelman, josta selviää tarkemmin mitä ja milloin tehdään. Tällä haluttiin varmistaa, että Vanajan osaston henkilökunta on tietoinen siitä mitä tällä opinnäytetyöllä tavoitellaan. Tämän jälkeen tiedotin yhdessä vankilan henkilökunnan kanssa vankeja tutkimuksesta. Tällä haluttiin varmistaa, että kaikki ovat tietoisia miksi ja mitä tehdään, ja minä toimin koko ajan eettisten periaatteiden mukaisesti.

Yksi suurin eettinen kysymys oli haastateltavien tunnistamattomuuden turvaaminen. Kyselylomakkeen vastaukset palautettiin kaikki samaan laatikkoon ja lomakkeissa ei kysytty tietoa, josta voisi tunnistaa kohdehenkilön. Monivalintakysymykset mahdollistavat määrällisen tarkastelun esimerkiksi taulukoiden avulla, jolloin sieltä ei noussut yksittäisiä vastauksia esille. Avoimet kysymykset jaotellaan luokittain ja analysoidaan sitä kautta, jolloin ei myöskään yksittäisiä vastauksia noussut esille. Kaikki tutkimukseen liittyvät materiaalit, kuten litteroinnit ja kyselylomakkeet hävitettiin asian mukaisesti opinnäytetyön valmistuttua. Aineistoa käsiteltiin ja säilytettiin eettisten periaatteiden mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 26.)

Tutkimustyössä vältettiin kaikenlainen plagiointi sekä epärehellisyys. Opinnäytetyössä on huomioitu, että lähteet merkitään asianmukaisesti ja tutkimustuloksia ei muutella (Hirsjärvi ym, 2000, 27–28).

LÄHTEET

- Aalto, Mauri; Alho, Hannu; Kiianmaa, Kalervo & Lindroos, Lolan (toim.) 2015. Alkoholiriippuvuus. Helsinki: Duodecim 2015.
- Aalto, Mauri; Alho, Hannu; Seppä, Kaija & Kiianmaa, Kalervo (toim.) 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim 2012.
- Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Jyväskylä: PS-kustannus 2015.
- A-klinikkasäätiö 12.5.2011. Kognitiivis-behavioraalinen työote. Viitattu 7.10.2015.
<http://toimipaikka.a-klinikka.fi/jarvenpaa/palvelut3>
- Cacciatore, Raisa 2007. Pikkulapsiperheen roolisirkus- onko seksuaalisuudelle sijaa? pari & perhe Väestöliiton julkaisu 4/2007, s.7 Viitattu 13.8.2018.
http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/d4760a5826d3426cd3d3aaa43c33124d/1471125092/application/pdf/208223/pari_perhe4_07.pdf
- Elämä on parasta huumetta ry 2016. Aikuisten alkoholinkäyttö. Viitattu 5.8.2016.
<http://www.eoph.fi/toiminta/sosiaalinen-media/irc-galleria/irc-gallerian-teemaviikot/aikuisten-alkoholinkaytto/>
- Enroos, Rosi 2008. Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa, Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värittää. Rikosseuraamusviraston julkaisu 1/2008. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy 2008.
- Ensi ja turvakotienliitto, i.a. Tietoa sosiaalityöntekijälle. Viitattu 26.8.2016.
http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/kantahameen_perhetyon_kehittami/toiminta/vankilan-perheosasto/tietoa-sosiaalityontekijalle/
- Falk, Hanna; Kurki, Marjo; Rissanen, Päivi; Kankaanpää, Sini & Sinkkonen, Niina 2013. Kuntoutujasta toimijaksi- kokemus asiantuntijuudeksi. Viitattu 5.8.2016. Terveiden ja hyvinvointilaitos. Työpaperi 39/2013. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy 2013.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110670/URN_ISBN_978-952-302-028-3.pdf?sequence=1

- Granfelt, Riitta 2007. ”Oppisin elämään riippuvuuteni kanssa” Tutkimus naisvankien päihdekuntoutuksesta Vanajan vankilassa. Rikosseuraamusviraston julkaisu 2/2007. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy 2007.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/OEH8hc2Fb/2-2007_Oppisin_elamaan_riippuvuuteni_kanssa.pdf
- Havio, Marjaliisa; Inkinen, Maria & Partanen, Airi 2014. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Hietala, Outi & Rissanen, Päivi 2015. Opas kokemusasiantuntija toiminnasta- Kokemusasiantuntija- hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Kuntoutussäätiö ja Mielenterveyden keskusliitto. Helsinki: Unigrafia Oy 2015.
- Hiltunen, Tarja 21.3.2012. Naisen toipumisen polku. Viitattu 13.8.2016.
<http://slideplayer.biz/slide/1917038/>
- Hiltunen, Tarja; Kujala, Virpi & Mattila, Kati-Pupita 2005. Näkyvä piilo, päihdeongelmaisen naisen matka haavoittuneesta lapsuudesta eheyteen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy 2005.
- Hiltunen, Tarja 2015. Äitiys, huostaanotto ja voimaantuminen. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House 2015 Viitattu 13.8.2016.
http://www.voikukkia.fi/images/Hiltunen_Tarja_vaitoskirja.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi 1997.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi 2000.
- Hokkanen, Liisa 2014. Autetuksi tuleminen –Valtaistavan sosiaalisen asianajon edellyttämät toimijuudet. Lapin Yliopisto. Viitattu 14.8.2016.
https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/61787/Hokkanen_ActaE%20145pdfA.pdf?sequence=4
- Hypén, Kimmo 2004. Vankilasta vuosina 1993–2001 vapautuneet ja vankilaan uudestaan palanneet. Rikosseuraamusviraston julkaisu 1/2004. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy 2004.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/n39KxWVtv/1-2004_Vankeusrang.uusiminen.pdf

- Hyttinen, Irja 1990. Kun nainen juo-Naisten alkoholinköyttö, alkoholin ongelmakäyttö ja hoito. Helsinki: Valtion painatuskeskus 1990.
- Karsikas, Vuokko 2005. Selvinpään olosta tulee hyvä fiilis- Päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Rikosseuraamusviraston julkaisu 3/2005. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy 2005.
<http://www.sosnet.fi/loader.aspx?id=b98886bb-ca4b-4847-a5cb-31b0a0dfc1b9>
- Korhonen, Ulla 2009. Irti riippuvuudesta- Muutetut tunteet, muutettu minä. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy 2009.
- Kriminaalihuollon tukisäätiö 2005. Vankilat, päihheet ja haittojen vähentäminen. Tilannekatsaus. Monisteita 1/2005. Helsinki 2005.
- Kujasalo, Anne & Nykänen, Hannele 2005. Viinin viemää, nainen alkoholin ansassa. Myllyhoitoyhdistys ry. Helsinki: Kirjapaja Oy 2005.
- Kuoppala, Tuula & Säkkinen, Salla 2015. Lastensuojelu 2014. THL:n tilastoraportti. Viitattu 13.8.2016.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=4
- Kärkkäinen, Jukka 1.6.2011. Vankien terveystilanne. Viitattu 28.8.2016.
http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2467/vankien_terveystilanne
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 2000/812. Viitattu 28.5.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Lappalainen-Lehto, Riitta; Romu, Maija-Liisa & Taskinen, Mailis 2007. Haasteena päihheet, Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY 2007.
- Lattu, Emmi 1.6.2011. Naisvangit Suomessa. Viitattu 6.10.2015 ja 7.11.2015.
http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2468/naisvangit_suomessa
- Lattu, Emmi 2016. Naisten tekemä väkivalta. Tampereen Yliopisto. Akateeminen väitöskirja. Tampere, Suomen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print, 2016. Viitattu 1.9.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99101/978-952-03-0138-5.pdf?sequence=1>
- Naisvankityöryhmä 2008. Naiset näkyviksi-työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston julkaisu 3/2008. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy 2008.

- Nieminen, Ari 2013. Kokemustiedon määritelmä ja muodot – kohti uutta kokemuksen politiikkaa. Teoksessa; Nieminen, Ari; Tarkiainen, Ari & Vuorio, Elina (toim) 2014. Kokemustieto, hyvinvointi ja paikallisuus. Viitattu 14.8.2016. Turun Ammattikorkeakoulun julkaisu. s.14–30.
<http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf>
- Nimettömät Alkoholistit i.a. Tietoa AA:sta. Viitattu 6.8.2016. Suomen AA-kustannus ry. <http://www.aa.fi/index.php?type=0&id=34&pageid=34§ion=3>
- Mustavuori, Jaana-Mirjam 2012. Nainen puntarissa. Helsinki: Kirjapaja 2012.
- Penttinen; Inkeri ja Saari; Johanna 2007. ”En aatellu ol narkkari loppuikää, koska ei siin oo järkee...” Satakunan vankilan vankien ajatuksia ja kokemuksia päih-teistä, niiden käytöstä ja päihdehoidosta. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Viitattu 7.10.2015.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/875/Penttinen_Inkeri_Saari_Johanna.pdf
- ProMama i.a. Naiseus. Viitattu 13.8.2016. <http://www.promama.fi/fi/naiseus/naiseus>
- Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41. Viitattu 4.10.2015 ja 17.4.2016.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=p%C3%A4ihdehuoltolaki>
- Rantanen, Elina 4.9.2009. Matti "Kid" Hytönen: Vietin yli 18 vuotta vankilassa. Studio 55. Viitattu 14.8.2016. <http://www.studio55.fi/tastapuhutaan/article/matti-kid-hytonen-vietin-yli-18-vuotta-vankilassa/127258>
- Rikosseuraamuslaitos 2012. Päihdetyön linjaukset vuosille 2012–2016. Viitattu 6.10.2015 ja 27.7.2016.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6Cr2xRZTS/Paihdelinjaukset_2012-2016_RINKIIN.pdf
- Rikosseuraamuslaitos 2013a. Vankeusrangaistukseen tuomittujen sijoittelu ja siirtäminen. Viitattu 1.11.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistuks-eentuomittujensijoittelujasiirtaminen.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2013b. Kuntouttava toiminta-Päihdetyö. Viitattu 4.10.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntoutta-vatoiminta-paihdetyo.html>

- Rikosseuraamuslaitos 2013c. Kuntouttava toiminta- Ohjelmatyö. Viitattu 7.10.2015 ja 27.8.2016.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/kuntouttavatoiminta-ohjelmatyo.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2015a. Vanajan vankila. Viitattu 7.11.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/vanajanvankilaojoistenosasto.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2015b. Vankeusrangaistuksen aloitus. Viitattu 1.11.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/vankeusrangaistuksenaloitus.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2015c. Organisaatio. Viitattu 1.11.2015.
<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2016. Tilastollinen vuosikirja 2015. Viitattu 6.8.2016.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-tilastollinenvuosikirja/tE4LLWEpz/RISE_vuosikirja_2015_WEB.pdf
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 13.8.2016. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Viitattu 28.5.2016.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>
- Särkelä, Mona 11.9.2009. Päihteidenkäyttö ja yhteiskunnallisten osallisuuden ongelmat. Viitattu 28.7.2016. A-Klinikkasäätiö.
<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/paihteet-ja-yhteiskunta/paihteidenkaytto-ja-yhteiskunnallisen-osallisuuden>
- Tammi-Moilanen, Kaisa 2002. Vankeinhoidon perusteet- Naisvangit. Vankeinhoidon koulutuskeskus, Tietosanoma Oy. s. 183–187.
- Laine, Maarit; Lerssi-Uskelin, Jaana; Moilainen, Aija & Toivonen, Ari-Matti 28.6.2011. Kannattavaa kumppanuutta kuntouttavalla työotteella. Viitattu 7.10.2015.
http://www.terveyskunto.fi/PDF/Kannattavaa_kumppanuutta%20kuntouttavalla_työotteella.pdf
- THL, 2015a. Päihdetilastollinen vuosikirja 2015. Viitattu 5.8.2016. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy 2015.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129655/P%C3%A4ihdetilastollinen%20vuosikirja%202015%20verkkoversio.pdf?sequence=3>

THL, 2015b. Keskeisiä käsitteitä. Viitattu 7.11.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholitupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeyto/paihdestrategiat/keskeisia-kasitteita>

THL, 2015c. Vertaistuki. Viitattu 28.5.2016.

<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/vertaistuki#merkitys>

THL 2016. Kansallinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, linjaukset. (Mieli 2009).

Viitattu 13.8.2016. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/kansallinen-mielenterveys-ja-paihdesuunnitelma/linjaukset>

Tourunen, Jouni; Kaskela, Teemu & Weckroth, Antti 2015. Elämä kondikseen - Mitä vangit ajattelevat päihdekuntoutuksesta. Tiimi, päihdetyön erikoislehti 3/2015 s.7, 8. <http://docplayer.fi/4352075-Paihdeytoy-erikoislehti-3-n-2015-rikosseuraamukset-ja-paihteet-mita-vangit-ajattelevat-paihdekuntoutuksesta.html>

Tyni, Mia-Riikka 2016. Ohjaaja. Vanajan Vankila. Haastattelut 8.2.2016 ja 15.3.2016.

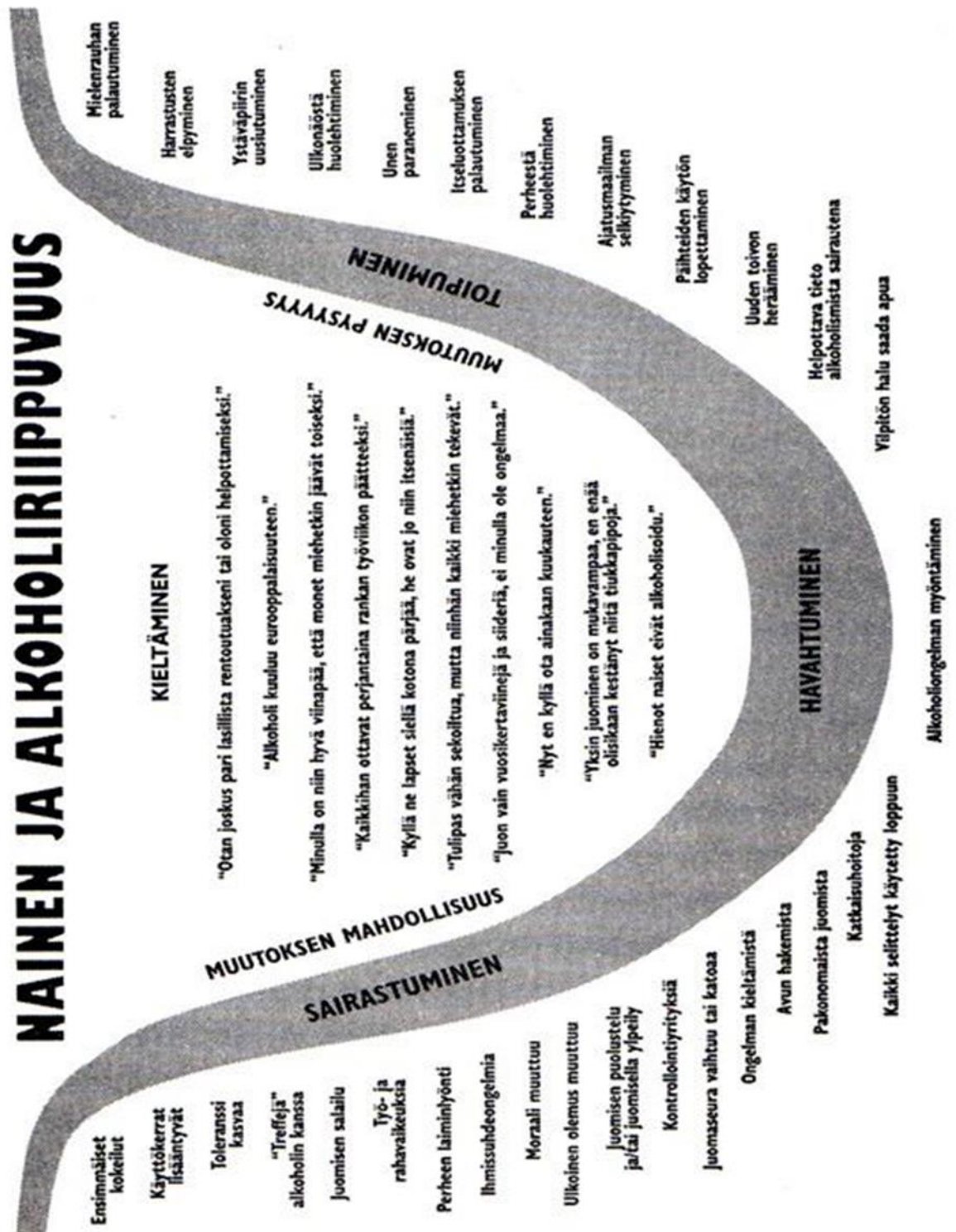
Vankeuslaki 767/2005. Viitattu 8.10.2015.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050767#Pidm2457968>

Voikukkia 2016. Kokemusasiantuntijuus. Viitattu 28.5.2016.

<http://www.voikukkia.fi/tietoa/osallisuus/kokemusasiantuntijana>

LIITE 1: Naisen riippuvuuden kehityskaari

KUVIO 1. Naisen riippuvuuden kehityskaari (Hiltunen 2012)

LIITE 2: Tutkimuslupahakemus opinnäytetyötä varten

Tutkimuksen tekijä: Anu Klemola, c26809, henkilötiedot lisään ennen lähetystä.

Tutkimuksen nimi: NAISVANKIEN KOKEMUKSIA AVOVANKILAN PÄIHDE-
TYÖSTÄ

Aihe ja tarkoitus: Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa kyselylomakkeen pohjalta:

1. Mitä päihdehoitoa haastateltava tietää avovankilassa olevan nyt tarjolla?
2. Millaisia kokemuksia haastateltavalla on päihdehoidosta?
3. Millaista päihdehoitoa haastateltava toivoisi tulevaisuudessa?

Opiskelijan oppilaitostiedot: Diak ammattikorkeakoulu, Järvenpääntie 640, 04400 Järvenpää. Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto; lapsi ja perhe-työ. Sosiaali- ja terveysalan amk-tutkinto, Sosionomi (AMK)

Tutkimuksen ohjaajat opinnäytetyössä: Sanna-Liisa Liikanen, lehtori sekä Marianne Neuvonen, lehtori

Kohderyhmä: Vanajan vankilan, Vanajan osaston naisvangit

Yhteyshenkilöä ei ole vielä nimetty Vanajan vankilan, Vanajan osastolta.

Mitä tietoja ja miltä ajalta haetaan: Kyselylomake vangeille, jonka opiskelija tekee. Kyselylomakkeessa kysytään, mitä päihdehoitoa haastateltava tietää avovankilassa olevan nyt tarjolla, millaisia kokemuksia haastateltavalla on päihdehoidosta sekä millaista päihdehoitoa haastateltava toivoisi tulevaisuudessa? Kyselyt tehdään joulukuun 2015 ja tammikuun 2016 aikana.

Tietojen käyttö: Tiedot tulevat opinnäytetyöhön, joka annetaan Vanajan vankilan käyttöön sekä Rikosseuraamuslaitoksen käyttöön. Kyselylomakkeet täytetään nimettömänä ja palautetaan suljettuun laatikkoon, josta opiskelija ne ottaa aineiston analysointia varten. Kyselylomakkeita täytettäessä opiskelija ei ole paikalla, jolloin opiskelija ei tiedä kenen vastaus mikäkin on. Vastauk-

set litteroidaan ja opinnäytetyön valmistuttua luovutetaan Vanajan vankilan käyttöön.

Hakemuksen liitteenä on opinnäytetyön suunnitelma, sekä opettajien hyväksyntä suunnitelmalle.

28.11.2015

Anu Klemola

LIITE 3: KYSELY- Sinun kokemuksesi on arvokas

Ikäsi: 18-25v____ 26-35v____ 36-45v____
 47-55v____ 56-65v____ yli 66v____

Kuinka pitkä tuomiosi on_____

Montako kertaa olet ollut vankilassa_____

1. Tiedätkö millaista päihdetyötä on nyt Vanajalla tarjolla?

KYLLÄ

EI

2. Oletko aiemmin itse osallistunut Vanajan päihdetyöhön?

KYLLÄ

EI

3. Millaista päihdetyö on nyt sinun kokemuksesi mukaan?

4. Kumman koet paremmaksi yksilötyöskentelyn vai vertaisryhmätyöskentelyn?

YKSILÖTYÖSKENTELY

VERTAISRYHMÄTYÖSKENTELY

4.1 Perustele valintaasi

5. Miten päihdetyö eroaa suljetussa vankilassa ja avovankilassa?

6. Millaista tukea toivoisit saavasi vankilassa päihdeongelmaan?

7. Millaista tukea toivoisit saavasi siviilissä päihdeongelmaan?

Kiitos vastauksestasi!